

**THE BOOK WAS
DRENCHED**

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_204558

UNIVERSAL
LIBRARY

OUP—556—13-7-71—4,000.

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No.

T891.2

Accession No.

PG

T42

Author

G19M

గంగదేవి .

Title

మధురవిజయము -

this book should be returned on or before the date last marked below.

శ్రీ

శివాభ్యుదయము

వీరకంపరాయచరిత్ర

మను

శ్రీమధురావిజయము

ఇది

చంద్రవోలు గ్రామవాస్తవ్యులైన

బ్రహ్మశ్రీతాడేపల్లి రాఘవనారాయణశాస్త్రిగారిచే విరచితము

శ్రీ విజయనగర సింహాసనాధీశ్వరుడైన

బుక్కదేవరాయని కోడలగు

గంగాదేవి

రచించిన భర్తృ చరిత్రాత్మకమైన గీర్వాణ కావ్యమునకు

నాగధీకరణము.

ప్రథమ ముద్రణము 1000 ప్రతులు

కమలా ముద్రాక్షరశాల, తెనాలి.

కాపీరైట్

నివేదిక.

సహజులారా !

ఈ కావ్యము సంస్కృతమున స్త్రీకృతి. ఆయమకర్ణాట విజయపురీ సంస్థానాధీశ్వరుఁ డగు బుక్కభూపాలుఁ గోడలు. వీరకంపగాయని పట్టాభిషేకి. ఇందలి శైలి కచ్చెరువడి నే నాంధ్రీకరింప నెంచితిని. కాని శస్త్రాంధమునఁ గొంతకొంత శిథిలమైనట్లు ముద్రితమై యుంటచే, నింతకాలము సందేహించి యూరకుండియు స్నిగ్ధుల ప్రేరణయు, రసపరతయు నాంధ్రలోకమున కీయున్నంతవఱకైన వెల్లడి నేసి కృతార్థుఁడ నయ్యెను. గాత మగు నుత్సాహంబును శోషపడ నింతవఱకుఁ బూర్తి నేమఁ గలిగితిని. ఊరకొనలేక, శిథిల భాగంబులు నొకరీతిగా నమకు వేసిన నాసాహస మభియుక్తులు తమింప నర్హులు. రసభంగము దోపకుండ నిదిచదువుకొనుచు చారి త్రాంశమునకు మూలము పూర్తిగా దొరకిన యెడల దానిన గ్రహింతురు గాత మని, తద్జ్ఞులఁ బ్రార్థించెద. ఇట్టి సరస మగు కావ్యము నొందు కీజాలక దీనిలో వ్రాసిన సందర్భ ముతో నాగురువకులగు శ్రీ, మునిగొండ నాగలింగశాస్త్రుల వారికిఁ గృతి సమర్పణ మొనరించి సఫలశ్రముఁడ నైతిని. శక్కువిషయము లెల్లఁ గంఠమే తేటపఱచెడు నని, విస్తర భీతి విన్నవించుకొనుచున్నాడ.

ఇద్దాని ముద్రింపించుటకు ముందుగా కావలసిన కాగితముల కెల్లమూల్యము నొస గి నాయుండలి భక్తి గలవంపజేసిన, శ్రీ, లక్ష్మీదేవ కేశవసుస్మిత్ కంపనీమానేజర్లు శ్రీ, రామకృష్ణసుస్మిత్ ఆయుస్కిత్ కంపనీమానేజర్లు, సంతసముగ వ్యాపారలాభము నొందుచు నిట్టిధర్మకార్యములనేకములుగ నెరవేర్చి, యెహికాముష్మిక సుఖము లందెకనుగాక యని దీవించుచు నింతటితో విరమించుచున్నామ.

ఇట్లు

డా.డేప్లి గానువనాకాయన శాస్త్రి.

శ్రీ శి వా య గు రి వే న మః

సీ. శ్రీ పుష్పగిరి యతి / సిద్ధాశ్రమాస్థానీ

సంపిది శ్లోకం / శశవధానము

కైంబిది వుసాన / వేళ్ళుసరిగట్టె

నించునేతా వధా / వేళ్ళమున

జరిపింది శ్లోకం / శశవధానము

గుసకట్టిశార్ నా / కుంతచుతిని

సంతపించితి జన్మ / సాఫల్య మాచార్య

మధురాజ గాంధ్ర స / మర్పణమున

తే. సుత్తమ క్షత్రియోద్భూత / వృత్తి పూత

సీతమాంబ ప్రతిష్ఠింప / సిరుల చించు

హనుమ కృతిపతిగాఁగ నే- డెనయఁజేసి

శమ్మచతురంత యానోత్స ! వమ్ముబ్రాహ్మి!

మ. మహితోల్లాసు నొనర్చితమ్ముమును న ! స్థలీశ కృత్య
ర్పణ ! ప్రహితామేయ పునోత్సవాకలనచే ! బ్రావీచ్య
మొచ్చార శా ! శ్రు హితోక్తి న్నెఱయించి తియ్యె డ
సుసి ! ధంబా జుమీ ! కారణో ! వ్యహము ల్బద్ధాము
ల్బ్వకార్య గముల ! న్వాక్కంచ వాశీశ్వరీ !

శా. ఆయుష్మంతునిఁ జేయుమో జనని ! వి ! ద్యార్థిం గవి
స్మత్సతుఁ | శ్రేయస్కారునిఁ ద్వత్పదాశ్రయని సు !
శ్రీరాఘవోపాఖ్యనిఁ | నాయుల్లాసముపొంగ నీనెఱిన
యీ ! నారాయణాభిఖ్యనిఁ | శ్రీయుఁ సంతతి సౌఖ్యముఁ
యశము భా ! సిల్లంజయామూ రివై .

చే. మొనసి తీచంబ ! వాగక ! మూర్తి వగుచు
నర్థనారీశ్వరాహ్వాయ ! మైన తత్స
మై జగత్కారణంబున ! నైన నీదు
మహిమశ్రీదేవిపతి వీని ! మనుచుగాత.

తే. వాసిగలుగు తాడేపల్లి ! వంశముననుఁ
బుట్టి పుట్టిన యని మొద ! ల్బుణ్యరాశి
వైన నిను గొల్చుశీధర్మ ! మని మెలంగు
వాడ వేంకటప్పాభిఖ్య ! వఱలువాడ.

పుట	ప జ్ఞా	తప్పు	ఒప్పు
2	6	కావ	కావ్య
5	2	హీర	హార
11	13	మాలి	మావి
12	12	చప్పు	జప్పు
14	6	మైన	యైన
19	9	నేర్ప	నేర్చ
21	16	బడుచాని	బడినవి.
27	15	మేల్చి	మెఱుగు
31	7	మగుట	ముగా
33	19	నీవ	నవ
45	16	పురన	చ్చరల
47	11	చాడు	చారి
52	2	శాలి	శారి
55	7	కలిత	గలిత
57	11	లగు	లంగు
59	15	కదా	కాని
70	19	కందు	కంచు
77	9	నిచ్చా	నియంగచ్చా
91	23	యవ్వ	య్యవ
97	13	జిప్పు	జిఘ
„	16	బుడ	బునడ
100	19	కృష	కృష్ట
101	5	య్యవనే	య్యవనీ

ఓం

శ్రీపరమేశ్వరాయనమః

శ్రీ మః ధృ రా విజయము

ప్రథమాశ్వాసము

నాథుండు సగం బపర్వసగముం ! జేకొన్న లేకున్న
య | టైనా నా భువనంబులుం దనదు లీ ! లార్థం
బులైయుండ విధి ధ్యా నిష్ఠాతుల తత్త్వదృష్టి కభి
ల ! క్ష్యంబైన తేజంటు ని ! త్యానందంబుగనాగ
లింగ గురు శి ! ష్యాఘరంబు బాలించెడున్. 1

వ. అని సకల భువనాధిపానంబై నిష్కలంబైన బ్రహ్మాంబు
సభిధ్యానించుచుఁ దదభియోగ ప్రసృత ప్రజ్ఞానుసారిణి
యగు వాణిఁ గైకొని యున్న సమయమ్మున. 2

క. భాషా విశేష గతముల

శేషంబులు నెఱుంగు ప్రోడఁ జివయోగి సభా

భూషణము నాగలింగ మ

నీషి ననుం బిలువనంపఁ జేసతిభక్తి.

3

నీ. కావ్యరసంబులఁ జలిదీరఁ గ్రోలి మ

త్తతఁ జెందియున్న సోఁ దగుల తోడ

శాస్త్రార్థములయు రఁ సజ్జమారసనయ

న్భావంబుఁ దెలుపు బాంఁ ధవుల తోడ

నీ పదంబున నె మాఁ జీపదం బనియెడు

కరణి మించెడు శిష్యుఁ వరుల తోడ

వైదిక లాకికఁ జాగ్రపార పరిణత

త్వము నొంది యున్న మిఁ త్రముల తోడ

తే. సాంధ్య సమయోచితాచారఁ సమితిఁ దీర్చి

కుశ మృగాజిన సంస్తృతఁ కుతల మెనసి

సరసముగ మాటలాడు నాఁ చార్యవరున

కెఱిగి పనియేమి యనుడు నఁ న్నెంతో సేసి.

4

తే. మృదుమధుర భావసరస గంఁ భీర బంధ

మైన కావ్యం బొకండు మాఁ కప్పనంబొ

నర్ప గావలె ననుచుఁ జిఁ ర్నగవు తోడ

నర్హణీయుఁడు నన్నుఁ నర్హణలఁ దనుప.

5

వ. పారవశ్యంబున నేనంతఃపాడ నయఁకొని మున్నను నేనట్టి

భావంబుగల వాడనగుటంజేసి గురుదక్షిణ సమర్పింపనిది

గదా తఱియని తలఁచి యంతకుమున్న సంకల్పితంబగు

గంగాదేవీ విరచిత మధురావిజయ కావ్యాంధ్రీ కరణ
మీకృతికి నహా మైనదిగా నెంచి పూజ్యపాదుడగు నస్మజ్జ
నకుండొకపరి ప్రస్తావ వశంబునఁ జెప్పిన “శివునకొ” యను
పద్యముభావంబు భావ గోచరంబగుటయు పోలితిగల
రసజ్ఞుడు కృతిపతిగా దొరకుట నాభాగ్యమయని మెచ్చి
యప్పనికిం బూనుకొంటి నింకఁ బావనంబగు నస్మద్గురు
వరువంశం బభివర్ణించెద.

6

సీ. సర్వోత్తమంబైన సప్తర్షిమూలకు
ధన్యుడెవ్వఁడు మఁ ధన్యమణిభూతుఁ
డెల్లలోకంబులఁ నెల్లకాలంబుల
నెవ్వనికీర్తియఁ హీనమరయ
బ్రహ్మమెచ్చించి యె వ్వఁడు వేదంబుల
నవతరింపఁగఁజేసె నవనిమిద
శ్రీరామమూర్తికిఁ బ్రీతిమై నెవ్వఁడు
వేల్పులఁ బనిగొని విందొనర్చె

తే బ్రలయ కాలంబులందునఁ పవ్యయుండు
చిరతపస్సం ప్రబుద్ధాత్మఁ సిద్ధమూర్తి
వర్ణనాతీతుడల భర ద్వాజమాని
వెలయునాఘను వినకున్న వీనులున్నె.

7

† ష. శివునకొ రామకృష్ణులకొఁ శీలమునెక్కొన నిన్నుభక్తి న
భవమున కెట్టులేనిడఁగఁ భారమువాయునటన్న నియెడ
న్న సనపహావికాసముగఁ నంబడనొండెడవారలుండ మా
యవమతి యేమనంగనగు నమ్మదయానతి కావ్యకన్యకా.

క. ఆలంకారిక శాస్త్ర వి

శాలీకృతికృతి యజ్ఞస్రవణ భు సమర్పా

లోల మనస్కుడు విద్యా

కూలంకషుడు దుష్కృత కవి కూటస్థుడుగా

8

ఉ. ఆమునివంశమందుడయమందెగుణాధ్యుడురామలింగసం

జ్ఞానుహాసీయుడొగమ వి శారదుడై శషడక్షరీ జన

త్రామితకిల్బిషుండతని సాధ్యయనందగె బేరమాంబయి

ట్లామిధు సంబోధిసమ హానియమంబులకున్ఫలముగ

క. ఘనమతి యఘోరపతి నా

జనించెను దునిజుడతడు సకల కలలకు

ఖనియన నై తీర్థంబులు

ముముట్టం గొలిచి శివుని ముదితునిజేసె

10

చ. అతనికి బుచ్చమాంబయన నయ్యెనతీగుణజన్మభూమివి

శ్రుతమతి జాయగా శ్రుతము హాపము పేముడియొక్క

చాయగా నతి సుఖవృత్తి ధర్మమున నర్థమునం బొర

పాటులేక మా జితమెలంగగ వారలకు జయ్యనను

ద్భవమంది రాత్మజుల్

11

క. వీరేశ లింగమనగా

ధీరుడొకడు నాగలింగ ధీమన్మణి యొం

డా గాధ్య చరణసరసిజ

లారచిత మహాతపస్య లభవపరాత్ముల్

12

క. వారలలో నవరజుడతి

భూరిగుణుడు నాగలింగ బుద్ధుడలచెను పా

ణీ రమణీ హీరమణీ

వారరవా భాసివదన ! భాగుండగుచున్ 13

తే. చదువుట యెఱుంగరట విచ ! క్షుణ్ణుండగుటయ

యఖలు లెఱుగుదురట యింక ! సరయగామ

జపతపంబులు నేసిన ! జాడమంత్ర

సిద్ధుడని మాత్రమని రల ! బుద్ధిమంతు. 14

౪. వీలాశీల కలాదుల

కాలయమై వీరలక్ష్మ ! మాంబికయనఁగా

నా లలితాత్మనకుం బ్రియు

కాలయ్యె స్ఫుర్దిమంతు ! రాలధిసేవక. 15

షే. అతిథులకుఁ బెట్టుచో నామె ! యన్నపూర్ణ

సపుండ్రుల కెక్కు నడవడి ! దన్విలక్ష్మి

నోరువిచ్చిన యపుడెల్ల ! నారివాణి

యెట్లు సృష్టించెనో కాని ! యింతి నజుడు. 16

౫. శ్రీరంజిల్లఁగఁ బఠిసే

వారణికోఁ గొల్వఁబడెడు ! భవుని నెనరుతో

నారామ సోమనాథున

ఘోరపతి స్వీరభద్రుఁ ! గొడుకులఁ గనియెన్. 17

౬. అక్కుమార రత్న ! హారంబున రహించు

మధ్యముండుదార ! మణియవోలె

దాతఁబోలు మూల ! భూతుఁబోలును గాద

బన్నఁ బోలుధాత ! నన్నననదె. 18

మ. అతిహోకప్రమదావహోన్నతి సము । ద్యద్వీరపూహేశ్వర
వ్రతదీప్తాపసుడై యఘోరపతియా । రాధించెబంచాక్షరీ
శతరుద్రీయ ముఖంబుల స్ఫవనిరా । సంబాత్మనర్ధించి శా
శ్వతుసర్వేశుధి పున్నదానుభవసంభావ్యస్ఫవాసీపతిః . 19

మ. రతిశిక్షించు విలాససంపదల వా । గ్రామామణింగెల్పు స
త్ప్రతిభంబాగనుబ్రాభవంబున శివం । దర్శించుశ్రీ దేవినా
తతకాంతిన్సరిలేరు ల్లన కునా । ధన్యాత్మజ్వాలాంబయ
స్సతియయ్యెస్సతియయ్యెఘోరపతికిస్సర్వనాసిద్ధినాఁ .

క. పతిమాట కడుగుదాటదు

వ్రతమెడలగ నీదుభవుని । భావించుమదిఁ

సతియరగ నిదియపొమ్మని

సతులుం బతులాత్మమెచ్చ । సాధ్యసుపథయై.

21

మా లి ని.

నగవరసమధైర్యు । న్నాగమల్లేశ్వరాఖ్యు

స్సగరభవగభీరు । న్నాగలింగాఖ్య సూరి

న్జగదభినుతభావు । న్రామలింగాభిధాను

స్మగువ సుతులఁగాంచె । స్మల్లమాంబందనూజఁ .

22

తే. అందఱును వర్ణనీయులె । యగుదురై నఁ

బ్రకృత మనుసరణీయంబు । ప్రకటసత్వ

మహిమ భేదంబువారిలో । మధ్యమునకు

ముగురు మూర్తులలోమధ్య । మునకులేద.

23

శా. ఆధీమస్మణి నాగలింగ సమభి । ఖ్యాతుండు చిన్నప్లయా

యాధాత్రీతల మెల్లదిగ్గితగ నా । యావిద్యలెల్లం గురు

స్వాధీరుండయి యభ్యసించి విబుధ ! వ్రాతంబులో మేటియై
బోధించె న్నిగమాగమమ్ములు గుణ ! భు ల్కృష్యలిం
పొండంగన్. 24

ఆ. ఆమహాత్మునకు ను ! మామహేశ్వరాధ్యు
తనయ విదితవినయ ! విరుత చరిత
లింగమాంబయనంగ ! మంగళాంగి ద్వితీయ
యయ్యె గుణగణముల ! నద్వితీయ. 25

క. జననత పాతివ్రత్యం
బసవ్రతుల ప్రోపుశినన ! మారాధనమున్
వినయమ్మ తిథి సమర్చన
మను నాచారములు లింగ ! మాంబిక సామ్మూర్. 26

క. ఆయెల నాగసహాయము
గాయతమతిగాంచె సుతుల ! గార్హస్థ్యంబుం
గేయముగ నడపెనెందున
పాయముఁ జొరసకశివుడు ! పాలింపంగన్. 27

సీ. వాడమ్మొనర్చెనా ! ప్రతివాది దుర్గ జ
మ్ములు భయమున దుర్గ ! ములకు వాఱు
జదివింపజొచ్చెనా ! ఛాత్రశుకమ్ములు
భాగవతప్రౌఢి ! బలుకనేర్పు
గావ్యంబు వ్రాసెనా ! కవిరాజహంసమ్ము
లానందమననోల ! లాడజొచ్చు
ధర్మమ్ముఁ దెలిసెనా ! దుర్మతివృషభమ్ము
లవశమ్ములగుచు గ ! ట్టువడియుండు

గీ. నార! వ్యాకరణాదిశా | స్త్రోత్రవేది
సంతతార్చిత శర్వప్ర | సాదమోది
విబుధమాత్రుండె నిష్ఠుర | విసుతభేది
ధన్య తమ నాగలింగాఖ్య | తత్వవాది. 28

క. ఆ పండిత సత్తముని మ
హోపాధ్యాయాది బిరుద | యోగప్రధిశుం
బాప విదూరుంగొలిచెద
నీపొత్తం బప్పనముగ | నిచ్చి ప్రపత్తిన్. 29

~ పక్ష్యంతములు. ~

క. ఏవంవిధ గుణరత్న మ
హా వారి నిధానమునకు | సంచిత శైవ
శ్రీ వీరవ్రత విధి సం
భావిత భవ భావనా వి | భావాత్మనకున్. 30

క. విదితాత్మ జ్ఞానునకు
స్మదిగొండాన్వయ శశాంజ్ఞ | మూర్తికి సుగుణా
స్పద శిష్యప్రవరునకు
స్మృతితునకు న్నాగలింగ | బుధమాన్వనకున్. 31

క. అస్మయ మానసునకు నతి
విస్మయకర సాహితీ ప్ర | వీరత్వ యశో
విస్మరిత రాజకునకు
సస్మద్గురు సత్తమునకు | నతి మహితునకున్. 32

ప. సమర్పితంబుగా నాయొనర్పం బూచిన మధురావిజయం
బస కంపావనింద్ర చరిత్రంబునం గంగాదేవీ సుస్మృత

రచనా చాతురీ పరిపాటీ ప్రారంభ ధోరణికి నాంద్రంబున
సనుకృతి యెట్టిదనిన. 33

తే. అజుగను శ్రీ పుంసము సృజంప | నాత్మదోచు
మామృతా హపమున గరి | మంబుగూర్చు
చిత్తృకాశాత్మకులసల | శివులమేలి
బ్రహ్మబ్రహ్మపింతు బోధ సం | పత్తివెలయ. 1

క. చెంతం జేరినవారల
చింతాతంతువులఁ ద్రెంచి | సిగులగురియనా
సంతాపకంబు మాకు
న్దంతావల నదనుడభయ | దానముసేయున్ 2

తే. శమ్ములకుఁ గూర్చు కవులయా | స్యమ్ములనెఱు
పంజరమ్ముల శారికా | త్వమున నంద
గించి చైతన్య వార్ధిబాం | గించునట్టి
యమలిన సరస్వతీదేవి | నాశ్రయింతు. 3

క. అసన్మత సార్వజ్ఞునప
వ్యసనుని గొనియాడుదుం గ్ర | యాశక్తిగురున్
లనమాస సర్వమంగళు
నసమాంబకుండ పరుడనగ | నగువిబుధమణిన్. 4

తే. పద్య నిర్మాణ విద్యకుఁ | బ్రథమ పదము
సృధివి బ్రాచేతనుం డన | బ్రధితమై
నాని తిలకంబు సరసుల | మానసముల
సుప్రసాదంబు చొప్పడఁ | జూచుఁగాత. 5

శే. వ్యాస వాఙ్మయమం గిత్తు | వంశ నుండ
పోలె బ్రతిపర్వమందు నా | పూర్వమగుచు
సహృద యాహ్లాదకరసప్ర | సార మబ్బు
దాన నానని కవిత కం | డమ్ము గలదే.

6

సీ. కవులెల్లఁ గారొకొ | కాళిదాసుని చాను
లతని యర్థములతో | సలగు మంట
భారవి భారతి | వసుధావళిం బోలి
యొత్తడి సారభ్య | మొత్తడించు
వాణి మీటిన వీణ | క్షాణంబ కాకోరు
ల్భావింతురే భట్ట | భాను భానో
నమృత సంపత్తుల | నాచమించిన పండి
వాక్కుస్ఫుర్తి విధిసతి | పలుచుట్టన్

శే. మరుస మెననికి నిడవుక | స్థామృత కవి
యీవి మ్రానుల పూచేనె | తెల బులుకులు
పుసుకు దొడుకల భవభూతి | నుడి సుఖమయ
మమృతముం బోయు బుధుల క | ర్థములయందు. 7

ఉ. తిక్క కవీంద్రునూ | హిమ | దీధితకౌముదిపట్టు బాసతో
నక్కవులచ్చకోరముల | యాదృతఁగొందురగ స్త్యపూరిపెం
పెక్కినపాండితిం దెలుపు | చెంతయుడెబ్బడినాల్గు పత్తము
త్నెక్కినియున్న కైతస్సహ | నీయతఁ గోవిదుడా
దరింపడే.

8

శే. వ్యాస సంవాదమునఁ బూని | భారతమున
కథనుజూపించె నాటక | కైతవమున

సవని గంగాధరాఖ్య మి హాకవీంద్రుఁ
డతనిఁ గొనియాడవలదె కాని వ్యములయందు

9

నే. ఎవనిమహిత ప్రసాద. సంస్థానముతోడ
మమ్ముఁబోలుల సర్వ విశ్వముకెనసె
జయముఁ గాంచెడుఁగాతె శాని శ్వతముగాగ
విశ్వనాథాభిధాన కవిత్వరుండు.

10

సీ. సర్వముఁ జెఱచుదోని సమిసుమంతయుఁ గృతి
నగు రుద్రనమునున్న మిట్లు కలుచి
పనికి సూచములేని సతివోలెన్గోష
యయ్యుచుచింపని యగుణవాణి
మంచి బోనాడి నె మకుదోనముఁ గుకివి
వనిమాలి వీడివే సంగొనుఁగాక
మహాహరించిన కావ్య మది యెంత మెప్పించు
మఱసించు నెన్నాళ్లు మాయుగాలు

తే. చతురమగు సర్థమొకట సాని శబ్దమొకట
భావమొకచోట రసమొక బాటఁబాటు
సన్నియునుఁ జెల్లికొక్కెడ సందియున్న
గ్రంథము లభింప నధిక భాగ్యమునగాని

11

చ. కలరిలఁ దార్కికు ల్తఱచుకామము శాస్త్రకులుండవచ్చు సా
ర లలిత వాక్కుధారన క రండముతా కవులంత కావరా
రలఘుయశంబాసంగుఁబర మార్థముఁ గూర్చుదొసంగడిం
చునిచ్చలుమదికింబ్రబోధమిడు సత్కవిసూక్తియొకిండొన
ర్పడే.

12

ఉ. పండితులార నల్కవుల ! బాణి వినం బ్రతిమాల నేల యొక్కం
దెసకొల్పునేయభులఁగమ్మని పూవులఁ దేనెలానఁగా
రిండని కాన నాదు మధు ! రావిజయంబనుకంప భూతలా
ఖ డలు సచ్చరిత్రమునఁగర్థములందనియుంపు డీరలున్. 13

సీ. కొండల నలమంచు ! కొండచిల్వల శేషుఁ
డమరుల హరివోలె ! నాది నృపులఁ
దేజస్వి రవి కన్న ! స్థిరుఁడు మేకువు కన్న
వారిధి కన్న గం ! భీర భావుఁ
డని వివేకమ మంత్ర ! యని విల్ల బలమని
తనకేల తోడని ! తలఁచు వాఁడు
శ్రీదుఁడు సమవర్తి ! జిషువు భువనేశుఁ
డన నిలసురమూర్తి ! యైన వాఁడు

తే. తగుణ హిమధాము కన్న శీ ! తలుఁడు నత స
మస్త సామస్త మస్తక ! స్యస్త శాన
నుండు హరిహర రాజు ! జుండు కలఁడు
బుక్కరాజ సమాఖ్య భూ ! భువన విభుఁడు. 14

మ. అవకుంఠ ద్రిపువాహినీశమధన ! వ్యాపార పారీణమే
భవిభూభృతగుజేయతెచ్చినయశో ! భారంబులార్యావళిం
జెవికి నౌక్తిక కుండలమ్ము లెడకు ! స్త్రీచండనా లేపము
ల్లనకహ్వరములూనసంబునకునై ! లాలించెనశ్రాంతమున్.

శా. వైరిప్రాణన మీరణాహరణ దు ! ర్వారక్రమంబైన యే
ధీరోత్తంసు భుజంగమైన యసికీ ! ర్తింగంచకంబూడ్చి వి

స్తారంబై యదెనదుణోల్లసితమా । ధాత్రండభాండంబునిం
డారంగప్పదుకూలచోలమునగాఁ ధస్సుర్నిహ్వ్యభగాన్.

సీ. రమ రక్షణోన్నిద్రుఁ । బ్రాపించితలపడ

యోగనిద్రాజను । నొక్కనాఁడు

కలిఘర్మ సఁపుష్ట । మిలధర్మతరువు చా

నాంబునేకంబున । నంకురించె

శాడవీరోద్ధర్మ । పనితమాళులు నృపు

ల్కడల జయస్తంభ । కలనఁగాంచి

రలప్రతాపాగ్ని హే । తులముట్టి కోల్దెల్పె

మాదురకీర్తుల । మలినమూర్తు

తే. లరుల గతిజైత్ర యాత్రల । కడ్లువెట్ట

దివురు మొగిళులఁదెచ్చి బం । ధించి రనంగ

నజరములయందుఁ బాలుపొందు । విజయగజము

తార? బుక్కావనింద్రు మ । హావిభవము

17

ఉ. ఆక్షితి పాలుదక్షిణశ । యంబుకృపాణముఁదాల్చునంకవై

పక్షరమాళివేణికలఁ । బట్టెడు శిక్షమెలంగెనంచు సం

ధుక్షిత సాహస ప్రకృతి । దుర్మదిలేశ్వర కేశపాశము

ల్దక్షిణమై గ్రహించెడు న । దక్షిణపాణియుమచ్చరంబునన్

ఉ. ఆధనదుండు దేవవిభుఁ । డైనను లెక్కకురారనంగ దు

ర్యోధన ముఖ్యులెంత యన । నొప్పసిరి నిలసిలునల్లభూ

మీధవుయాత్రలందురగ । మృష్టరజంబవిమృష్టమాచుసం

జ్ఞాధవునాత్మరాహువనుఁ । సందియముంగలిగించునిచ్చలున్

క. విజయ సమాప్తిత వైభవం

దజితుండగు నానికి విబుధాధ్యక్షంబౌ

విజయాహ్వయ సగరము శత

యజనున కమరావతి గతి నలవడి యుండున్ .

20

తే. దేవలోకంబు జుట్టి యుదీర్ఘమైన

స్వర్గదీపంబును మలచుచు మలచుచు మలచుచు

బరిఖ హుళున నొప్పున నొప్పున నొప్పున

నవిలి ప్రవహించును గుంగభద్రా నదీనతి.

21

వ. మఱియు జెన్నెసయు నన్నగరీకుమారి పుడమి పడఁతి

పొక్కిలి వలె జక్కనైనదియు దీవలు వాఱు కలిమికలికి

కెలసంబుల కాలవాలంబన జెలువారు నదియు నవధిగిరి

నధిగమించు నదియునగు నప్రంబుచే నలంకృతంబును,

సౌనాసీర బాణాసనంబు నాహ్వనించు సంచితానంత

రత్నకాంతుల రత్నపాను సామవుల మాదిరి నాకసంబు

నాకగొను గోపురంబులకు బ్రాపై, వికస్వర నాగకేసర

కర్ణికా రాశోక చంపక రసాలాది సాలభసాల సంచార

ప్రాచీతంబు లగుట వసంతు నంతిపురపు సొంపు సింపు

సంపవనంబుల నవవారితంబై, కప్పురపుటనంటి తోటల

బాటల బవ్వలించిన కస్తూరికా మృగంబుల వలన గంధి

లంబులై మానసభవు మహాదుర్గస్థానంబులుం బోని, కేలీ

కైలంబుల గరంబితంబై, మానికపు మెట్టుల కట్టుబడి

బిట్టారి కమ్మనితమ్మిపూల యెమ్మెల కిమ్మలయి కల

హంస కులాకులంబులగు విలాస కాసార పరంపరలచే

భాసురంబై, అశేష శేష తురాహుచ్చిధాన రాజధానీ
నిర్మమ సహస్రశములగు క్షీర్తి సూక్ష్మర్తులనడగు శారదసీరద
గౌరవంబులైన ప్రాసాదంబుల ప్రసాదంబుల నేధమానోత్సే
ధయై, ఎనక మెనగు తీవర బోండ్ల మైదీవల విలాసంబుల
కానాంబుగు ననవాటిక యని దక్షిణదిశా సగోజ దృశా
క్షీణంబగు ఘాతలంబునందలి లలాటికయనియుద్విజరాజ
సముల్లాసంబుఁ గల్పింప నిత్యత్వంబుఁ జేకొన్నరాకానిశీ
ధనియనియు గంధర్వ గణ సన్నిధానంబున దీప్తించు నవీన
సురినహుని యనియు భుజంగసంఘములకుఁ దావలంబగు
భూతేశ్వరు మాళిన్ధలి యనియు సుమన స్సంచయ సంచరణ
ప్రచురింబైన సునర్తగిరి మేఖలయనియు, యదృష్టాతిశయ
ముల లీలయో, సకలశ్రీలశాలయో, సర్వరత్నంబుల
మాళయో, పున్నెంపు మున్నీటి వేలయో, యనియు వర్ణిం
చుచు నాళిప్రాగో పాధ్యవసాయాది మూలధనలగు కవి
చరుల భారలునాచు నుత్పేక్షా లతికలకంద గానిదియై
మిన్నంది స్వభాన సుండరియై యుండు.

అచ్చకిరమ్యంబులగు హర్ష్యంబుల కొనలయండ నడుచు
మార్గాండ బింబంబు చూచువారల మదికి సువర్ణ కలశ
భ్రాంతి సంతరించు. మఱియు నచ్చటి విశాలములగు
చంద్రశాలల నాడుకొను ముగ్ధమృగశాబకాక్షులు ముత్తి
యహుఁ బంతియచుకొని మాటిమాటికి శశిబింబంబు నవలం
బించి విడుతు. ఇంక నచ్చోట ప్రతి ధ్వనించు సంగీతక
మృద గంబులు భంగు లేకాలంబు శిఖంకులఁ దాండవింపఁ

జేయకుండవు. ఇంతియ కాక యయ్యెడఁ బన్నరాగ కేలా
 చ్చురితంబులగు ప్రదేశంబులు, తమ వెంటడిఁ దిరుగాఢ
 వారివాహంబులకు సాంధ్యత్వం బెప్పుడు సంపాదించుకుం
 డవు సరిగదా ! సాయం సమయముల యందు మాత్రము
 లోపలి దీపముల చూపునకో పని భయమున వెలి వాఁగి
 చీకటి మూకలనఁ బ్రాకల్పంబు వహించి బాలమార్గంబులు
 నుద్దమించు భూప భూమంపు బాసుల నవ్వానికి నైల్వంబు
 తోడి బలు పొసంగుటయ చిత్రంబు. ఆ పురి వాఙ్మిల మఱ
 సోపానంబుల సంచరించు జక్కవ లొక్క మాదిరి విరహం
 బెఱుంగని సుఖంబుఁ గనుట రాత్రులకు క్షణ దానామంబు
 సార్థకమయ్యె. ఆ యూరి వారిజాత్ముల ముఖాంభోజ
 ముల లావణ్య ద్రవిణము తనకు లభింపని లక్ష్మణుడగు
 చంద్రుని యంతరము మనోవ్యధచేఁ గమరినట్లు కలది
 మను పేర నిప్పటికిఁ గాన వచ్చుచునే యున్నది ? ఆసల
 యపు మీననయనల తరుణాంతఃకరణాంధం కరణమ్ము
 లగు దృక్కోణమ్ముల నూతఁగొని పంచ బాణంబు తన
 ప్రాచీన సూనశరంబుల నూనుతలఁపునుజ్జగించెను. అందము
 లగు సందెల మొర పంబులకు డెందము లానందముఁ
 జెంద నందలి మంద యూనల సుందరగమనంబు నలవ
 రించు కొన నెంచియో యంచ లేడ బడక మంచి సేసికొని
 తిరుగు చుండును. అప్పుట భేదనంబునఁ జులూలకలు వలగ్న
 సాదృశ్య వాంఛా విమతంబగు సంబరంబుఁ బయోధరో
 త్సేధంబుల నిరోధించు చుందురు. కాశ్యకౌటిక

కార్మ్యంబులు మాత్ర మచ్చటి మచ్చె కంటుల కుచ
కవోడర ప్రదేశంబుల యంద పాదుకొని యుండి స్థాన
బలంబున నేరికి దీర్చరాని నయ్యె, ననేక ధన దాశ్రితయగు
పంపించు తచ్చా ఖాసగరి నధిష్ఠించిన విరూపాక్షుండు
సైత మలకాసరమునేనాడు దల పోయని సౌఖ్యంబు
సమభ వించుచుండె.

22

తే. అపునంబున బురుహూతుఁ డమరసగర
మందువలె సనవద్య ప రాక్రముండు
బుక్క భూమిశ్వరుండు పెం పెక్కునుండి
లీల భువివివిబోలె నా లించుచుండె.

23

తే. అస్తజనములకభ్యుద యంబొసంగు
భూతిచేతఁ బ్రభూతమా నీతిచేత
మఱిల నావిర్భవించిన చురువటంచు
మానవావళితలచే న మృనుజవిభుని.

24

తే. సకల ఘనుపార్థములయందు సముడయైన
ధర్మమును మెచ్చె బురుష స త్తముడతండు
మూడుగొనములతో నాది పూరుషుండు
సత్త్వము బహుకరించిన చాయబోయి.

25

క. శ్రేయోవాప్తి సముత్సృకుఁ
డాయతి ఘనుడతండు సొమ్ము లనఁదలచెనుమా
నాయకుపాదుక మాళికి
జేయికి దానంబుసూక్తి చెవికినటంచున్.

26

ఆ. మలయ వింధ్యనగము లిలలోహణాంతాన్రు
 లావరించియున్న లియవనిలోని
 యధిపులెల్ల గంపి లి తాహితప్రాణుఁడౌ
 సతని చరణసీమ లి నతులకారె.

27

ఉ. ఇష్టుల కిష్టపూర్తిగ న్నిష్టులు నష్టముఁజెందఁదుష్టిమె
 శిష్టులు నల్లసిల్ల నవ లి శిష్టుల కర్హఫలంబునేకుఱ్ఱ
 గప్తము వాసిభూసతి సు లి ఖంబాసంగంగులధర్మమంచనా
 విప్తమనస్కుడై యనుభవించె నృపాలుఁడపారభోగముల్

క. హరికిం గమలాలయ శం

కరునకుఁ బార్వతియుఁబోలె లి ఘనఁడాపృథివీ
 వరునకు దేవాయయనం
 బరగు పరమసాధ్యుడేవి లి పదమున వెలయుక

21

తే. తారలిశర లుదార లెం లి దలు కలిగిన
 నానిశాపతి గోహిణి లి నల్లు తవిలి
 వసుమతీపతి యలదేవి లి ప్రతిభమెచ్చి
 భావమిడినేసె బహుమాన లి పాత్రముగను.

30

శా. ఆకర్ణాట ఒనేక్షణ క్షణవిధుం లి ఙ్గ రాజమార్తాండుఁ డ
 ట్లా కల్యాణి మనంబెఱింగిఁగొలువ లి న్నర్పించిసౌఖ్యంబులూ
 యాకాలంబుల నాదరింపుచు నమ లి ర్హంబైనతీర్థప్రస
 శ్రీకంబవిజయూ పురం బధివసిం లి చెం బూర్ణచేతస్కుడై

తే. ప్రథమసృష్టి జగత్త్రయో లి ద్భవ నిదాన
 మైన విధితేజముం దాల్చు లి ననువున నల

బుక్కభూపాలుసతి గర్భః । మును వహించె
వంశమెల్లెడ లల్లి ని । ర్భరముగాగ.

32

శే. అల్ల శశిబింబమున వాన । రాంతమందు
రహిత రాజీవయైన శా । రద సదివలె
శరవిసాండురమైన యా । స్యమునఁజిక్కి
రత్నభూషా వియుక్తయశా । రాణివొలిచె.

33

శే. గర్భ తలమున నలరారు । సర్భకు నకు
నేలఁ బాలించు శీలంబు । నేర్పె నొక్కొ
మృత్తికా స్వాదమందలి । మేలి చవుల
నభిల పించెను పార్థి వు । నతివ మిన్న.

34

శ. సుతుఁ డీ నృపతికిఁ బొడ మెడు
నతి లోక భుజాపదానుఁ । డని సతతంబుక
నుత వీర రసాత్మకమగు
క్షీతి పతి సతి దా హృదంబ । చెప్పక చెప్పె.

35

ఆ. సుదతి సవిధగతయు । సుల భావగాహ యా
దుంగ భద్ర మెచ్చు । శ్రోవఁ బోక
తలఁచె నాత్మసైన్య । దంతి దంతురితయా
తామ్ర పర్ణిలోనఁ । దాన మాడ.

36

మ. అల సత్వంబున నంత సంవిచరమాణైశ్చార్యకం బౌకృతా
చల పర్యంతముఁ బోన నోపద సముత్సాహంబుదీపించున
ట్లల మీ నేక్షణ యాక్రమించు మదితోనాభేటరాగంబున
నల్లయక్షోధరభేటకూటతలులైనాద్యస్మగేంద్రంబులన్.

తే. దైత్య నాథుల నడగింపఁ దలఁచి మున్ను
 పౌరుషము నాదరింపని పరమ పురుషు
 కపట నటనము లాలించి కలికి మిన్న
 మది నలంచెను వాని వా మనుని గాగ. 38

చ. పృథివి రథంబు సారథి విరించునఁ డశ్వములాగమంబులం
 బుధిదొన పాపరాగొనయమింబిగియించిన మేరుభూధరం
 బ ధనువు శౌరి శాత శరమై తనకబ్బిన మూడు పల్లెలే
 విధమని కాలై నంచు నలి వేణిన గెంబురవై రిచేతకుక.

తే. ఉవిద యంతంతఁ గార్వ్యమ్ము నుజ్జగించు
 సంగములచేత ముగ్ధుల సాక్షమైన
 మోముచేత వశిత్రయ ము క్తమైన
 నడుముచేత నృపాలు నా నందవెట్టె. 40

తే. తరుణి సౌభాగ్య గంధేభ దాన రేఖ
 యైన నవరోమరాజు దా నలరె లోన
 దాగి యున్నట్టి తేజోని ధానమునకుఁ
 బైన గాపున్న కాలస ర్పం బనంగ. 41

క. శ్యామాయితముల మొగములఁ
 దామర సేతుణ కుచ ద్వి తయము జయించె
 న్నోముల నీలోత్పలముల
 నాము కొనిన కోక యుగికి నౌసోయగముక. 42

తే. మహిత జలగర్భయగు మేఘ మాలవోలె
 విధృత చంద్రాంతరాల యా వేలవోలె

లీనమణి మధ్యయగు శుక్తిః | లేఖనోలె
నలరు సతి గుర్విణిం జూచి | యతఃకుమార్తె.

43

క. పరపరితాపహరుడు దా

బుగోహితోక్తిః ప్రసక్తిః | బూర్హంతరుడై
సరపతి తగుతఱి బొనరించె
బురుహూగు విభూతితోడ | బుంసవనాదుల్.

44

సీ. అంతః బ్రశస్తమై | నట్టి వాసరమున

జ్యోతిర్విదులు మిన్న | సూచుచుండ
గ్రహసంధకం బుచ్చ | రాశిగతంబుగా
సమలగ్న పుష్కరాం | శమ్ము నందు
నల మహాసేను మ | హాదేవునతివోలె
నందనుం గనె సర | నాధుపత్ని
పొంగిన దుగ్ధాబ్ధి | పూరంబులం బోలు
నాశూరు కీర్తి మ | హా జలములఁ

తే. గడుగఁబడువాని వలెకడ | ల్కలి మిఁగాంచె
వాని వశమున నర్తించు | వసుధనెఱిగి
దరముననొ తత్పరాగంబు | చారిఁబోక
కల్పసుమగంధి లంబయి | గాలివీచె.

45

తే. అపుడు దక్షిణ దేశంబు | లందుఁగూడ
నధ్వరములందు హవ్యంబు | లమరుటెంచి
లలిఁబ్రదక్షిణి తార్చి క | లాపుడగుచు
హర్షమున నాడినట్లుండె | హవ్యవహుఁడు.

46

క. మందారాదీద్రుమము ల

మంద నిజయశః పతాకః । మాయించునొ యీ

సంసనుడని సంధికినై

ముందుగ సుమచయములిచ్చి । పుచ్చె మొగిలులన్ 47

వ. అంత సజరముల యందలి విజయ గజేంద్రంబు లుద్భిన్న
గండ్రుతదానధారంబులై స్వవిషక్షంబులగు మృగేం
ద్రంబుల మృగయాత్రల నిమ్మహావీరుండు సంహరించు
నను హస్తాతిశయంబుననో, మిన్నమట్ట గర్జించుటయు
నచ్చొటఁ దలయెత్తి యిమ్మహాపూరుషు సుసవాహ్యత్వ
మై నసి యెనలేనికీర్తి సంపాదించఁ గలమను తలపోతనో,
చటులములగు ఖరపుటముల నేల మట్టవియ నెల్లెఱించు
వాహంబుల యాత్మకళంబుతో నెల్లెడలఁ బాటి చారణ
చాటువాద ప్రసాదితంబును మంగళ తూర్యనాది ప్రస్తావి
తంబును, పౌరజన ప్రహర్ష సంపాదితంబునగు కోలా
హలం బను పాలవెల్లిం దేలి యమృతాయమానయై
త్రావక శ్రోతృజనంబుల నవలంబించి దోలా విహారం
బనుభవించుచు నక్కుంతల భూకాంతు శ్రవణాంతికంబుఁ
జేరి సుఖాయ మానయగుఁ గుమారజననవార్తకు నీయ
రాని యర్థం బా విషయంబున లేకుండఁ గౌతూహలం
బాభూతలేంద్రు నాత్మ ప్రదానంబునఁ గూడ సంజాత
సాహసు నొనరించె నప్పు డప్పుడమితేని యాన విశృం
ఖలలై సరిపడనివారి పడతులు బందీ భవిష్య త్తురుష్క
పుష్కరాక్షీ నివహంబుల కవకాశమిడ నన్నట్లు కడు

వడిఁ గారాగారంబుల నుండి వెడలిరి. అనంతర మమ్మ
హీజాని స్నాతానులిప్తుండును, ధౌత దుకూల ధారియు,
భూరిద్రవిణ వితరణ సమారాధిత త్నమాదేవుండును,
తనయాననావలోకన మనోరథో పరిష్కనమా నాసమాస
హర్షోత్కర్షుండునై, బురోహితునితో సంతోషుర ప్రవేశం
బాచరించి, యాభ్యంతర దీప్రభల నడుగునఁ బడవైచి
కుంకుమఘృఁ బొడిజల్లిన వడువున మాటిమాటికి నెల్లెడల
నల్లుకొని గౌరములగు తేజోఽంకూరంబుల సరిష్టంబు
నావరించువానిఁ బల్లవ పాలలంబగు పాణిద్వితయఁచు
బిడికిలింతలచేత సరాతీందిరా కేశపాశాకర్షణం బభ్య
సించు చున్నట్లున్నవాని, నాలత్యరేఖామయ శంఖచక్ర
చత్రారవింద ధ్వజమీన చిహ్నంబులై, సుజాత పాష్టిక
భాగంబులగు పాదంబులఁ బవడంపురంగు హంగునఁ గనుం
గొనఁ దగు నంగుళుల వహించువానిఁ గలికాలంబునఁ
గూడ నిదియొక యసురాంతకు నవతారాంతరంబని వివ
రింపఁ జలింపని సిరిమెఱయు జలద రేఖయుం బోని శ్రీవత్స
ముద్ర వత్సంబున ధరించువాని, సమోన్నత నాసికకిను
గెలఁకుల విచ్చిన తామర రేకులంబోలి నిడుపులగు కనుల
కలిమి ప్రతిబింబించిన శ్లైసక మెనఁగు ముగ్ధస్మితాంకం
బగు మొగంబున సంపన్నత్వంబు వివరించువాని శర
త్కాల కృశయగు శైవలిని తరంగంబున లగ్నంబగు
గలహంస శాబకంబుం బలె ఊమశరీరయప్తియగు నద్దేవి
యుత్పంగమున సంగతుండగు వాని నక్కుమారుఁ దిల

కించి తదవ్యాజ సౌందర్యంబు సంభావించు భాగ
 ధేయంబు చిరకాలంబునకు లభించెనని ముహూర్త
 మాత్రము నిష్పం దాక్షి పక్షుండయ్యెను. అంత సంత
 రాయమగు నానంద బాహ్మోదయోపరోధమ్మన సంతర
 మ్మన నిబిడీకృతమగు హర్షావేశంబునఁ బ్రణున్నములై
 నట్లాభూనాథు మేనఁబులకప్రణోహమ్మై లుడ్చిన్నంబు
 లయ్యె, నట్లు ప్రతీతమ్మగు వాసరమ్మన నన్నరేంగ్ర
 కుమారుండు పురోహితునిచే సంపాదితమ్ములగు జాత
 కర్మాది సంస్కారమ్ముల సమిద్ధతేజుండై మంత్ర ప్రణీ
 తమ్మగు మఖానంబుం బురుడించె. 48

తే. ఎల్లపగతుఁ నాజి ని | య్యేకవీరుఁ
 డోర్చి కంపింపఁజేయు స | ముద్ధతినను
 దనవినిశ్చయమున దీర్ఘ | దర్శితేడు
 పట్టికిం బేరువెట్టెఁ గం | పనుడటంచు. 49

క. ఆనృపతి యాప్తధాతుల
 నానిసువుం బెనిచెఁ బ్రీతి | నాహుతులన్వై
 శ్వానరుని యజ్ఞవోలె
 వానల సస్యంబు నఁబు | వాహుఁడువోలె 50

ఉ. ఆడటనకుఁమానుఁడున | వాభ్యుదితుండగుచంద్రుఁబోలిన
 మ్రోదమపాదుగాఁ బెరిగి | పూర్ణచిరార్థిత తన్మనోరథ
 దాదుల తోడ నేర్చినస్థ | లత్పద మంధర వాగ్గతంబు ల
 త్యాదరవృత్తిఁ గాంచివిని | యానరనాథుఁడుచెందెనిర్వృతిన్.

శా. ఆలక్ష్యోంకురదంతదంతకమనీయంబాత్తసాగంధ్యమా
బాలోత్తంసుని యాననంబు రుచినా | స్వాదిం చుచున్నేదిసి
పాలుం డింద్రియ పాళిమేలి తృషణీ | ర్పంజాలడయ్యెన్నగ
త్కాలోదంచిత నూతనోద్య దరవింద | ప్రాపిహంస స్థితీ.

తే. హారములు చందనములు క | హృద భరము
లల్లయమృతాంశు సంశుచ | యములుఁ గూడి
యినుని యొడలికి నేనాడు | నీయనట్టి
సౌఖ్యమును పుత్రగాత్ర.సం | స్పర్శ మొసఁగె. 53

తే. కృతకలారావ కాంచన | కింకిణీ కుఁ
డై గృహంతరమందుఁ బా | రాడు తనయుఁ
గాంచి తలిదండ్రు లమృత సా | గరమునందు
మగ్నులై నట్లు తెనసి ర | మంద సుఖము. 54

క. జననాథు పత్ని యొగిఁ గం
పన సంగమనాములం గు | మారులఁ గాంచెన్
వనరాశి వీచి రేఖక
మును సురమణి పారిజాత | ములఁ గనినఁ గతిన్. 55

క. ఇనతనయుఁ డతఁడు దినదిన
మునుఁ బెనుపు నహించె జంద్ర | ముఁడు జోడుగ న
య్యన జలతో నానందం
బునఁ గనుఁగొనఁ దవులు జనుల | పున్నెంబులతోన్. 56

తే. మూఁడు కన్నులతో శూలి | పోల్కిఁ జెడని
శక్తులన్నింటితో నీతిచారుఁ డ్రిపురు

షాగములతో భవము భంగి నతిశయించె
ముగురు కొమరులతో బుక్క భూవిభుండు.

57

మ. ఉపనీతుండయి రాజసూతి తటితో నుద్వేల విద్యావలి
న్నిపుణత్వమ్ము వహించె దానగురుసాన్ని భగ్యమ్ము
నన్నే ధైర్యజా ప పుష్పత్కాసి గదాది శస్త్రముల భా
స్వస్థుండనీత్యాది త న్నప్రళాత్రంబుల బాటవం
జెనసె ని ర్ణద్రప్రచారంబునన్.

58

ఉ. సత్యమ పల్కు భూరిబల శాలి ధనుర్ధర పుంగవుండు సం
స్తుత్య హయాధిరోహణుడు శుద్ధకృపాణకలా ప్రవీను డీ
పత్యభిజాత వర్ధనుడు బాపురె యైక్యము గన్న యుష్పృథా
పత్యచయమ్మటంచునొక వాక్యముగాననియెంజనమిల్లన్.

తే. మరన సమద ద్విరద మాడు మడుపు పుడమి
పడతి స్రేముడి తీవ వె ల్వడిన పూల
గుత్తి కాంతేక్షణ చకోర కుముద బంధు
వైన తాటణ్యమొగివాని నాక్రమించె.

60

తే. మలసి మంచెడలించు నా మని బలమున
దినకరుడు తీవ్రకరుడైన తీరున నొగి
బాల్యమును నిరసించి యా వనము జెనయు
విభుని మైదీన యొప్పారు విష్ణు గాంచె

61

తే. వాడు పర్వతకందరా వాసతలము
లాత్మ సంగ్రహ తానుగ్ర హార్థులైన

కడులు వెట్టిన యరివోని | గతివిలాస
ముల ధరించెను భూమ శే. | ముషిఁ దలంచి. 62

క. పంబిన గర్వంబునఁ గా
దంబున ముఁజయ పతాకఁ | దన్నక యున్నం
డం బెనయువాని చరణ త
లంబున మీనాంక మేల | లక్ష్మిత మయ్యెన్. 63

ఉ. సూలశిలా నరా లమల | శోభనమూర్తి సువర్ణ మేఖలా
కీలితమా కటిస్థలము | గేరె లనన్నవ ధాతు పట్టికా
శాలి మహాంజనాచల వి | శాల నితంబ తలంబు నప్పుడు
త్తాలములై నభావినుల | తాల్ములడంచెడుకోర్కులంతగాన్.

తే. విక్రమంబున కోడి ని | ద్విణ్ణములగు
మృగపతుల యప్పనంబున | మేల్మీఁ గన్న
వృత్త తనమధ్యత నహించె | నత్తరుణుడు
మేని యందముపై నది | మేల్మీ సూపె. 65

తే. ఉల్లసిల్లెను వాని పే | రురము లలింగ
వాటమనవాటమై మద | నతుల నమద
కుంభి కుంభానకారియా | కుచయుగంబు
వెలిచడక యత్తమిల్లెడు | వెరవు తోడ. 66

తే. దీప్ర రక్తాంగుళికము ప | యు ప్రకోష్ఠ
మంస మాంసల మతి పరి | ఘాతకార
మై మనోహర మైయ | య్యతుల తేజు
జనువుల నంటు కైదోయి | జనము మెచ్చె. 67

నీ. అంతరంగమువాసి | యంక రేఖకచుట్టు
 బంబిన శీతాంశు | బింబమైన
 నుపమానచుగురు ద | నోదితశ్మశ్రున
 శ్రీకమాతన్ను ఖా | మృతకరునకు
 నప్రతి హతనూ ని | జప్రచారమునాగు
 శ్రుతులపైఁ బాడమిన | నోషమనంగఁ
 బూచిన తామర | పూసరులంగేరు
 కన్నులకడల రా | గమురహించె

తే. తుంగ మాయశియుతము బం | ధుర మనుల్ప
 గంబునగునాస నిశ్శృంఖ | లంబులగుచుఁ
 బాటునేత్రము లొండొంటిఁ | జీటకుండ
 ననుచు నర్గళమననయ్యె | ననిరి కవులు. 68

క. సాంద్రాన్త రాగరంజిత
 చంద్రముఖి హృదయపద్మ | సంశ్రితమన భూ
 మీంద్రసుతు హల్లకాంచిత
 రుంద్రశిరోరుహచయంబు | రుచికడుమించెన్. 69

తే. పడసె నున్నతిమై ప్రతా | పంబుతోడ
 యమలినంబయ్యె గన్గవ | యసముతోడ
 గ్రీవగుణతతి తోడఁ బ | రీతయయ్యె
 నాశయముధ్వనితోడ మ | హత్వమెనసె. 70

నీ. వర్షాగమము రత్న | భరితమా జలనిధి
 నంచితా పగలతో | నించునట్లు

జనపతి యుదిత యశాః । వసు నందనుం గూర్వై
 నంద్య రాజన్య క । న్యకలతోడ
 శక్రున కాశచి । శార్ఙ్గి నిందిర
 శంభు మూర్తికి గిరి । జాత వోతె
 నతనికి దేవేరి । యననయ్యె గంగ య
 నంగ రాజ కన్యక । జగము మెచ్చ

తే. నాస్పతి సూతి యా నయ । నాభిరామ
 యైన సుందరితోఁ గూడ । ననుభవించె
 నోలి నన్యోన్య హర్ష ర । సోత్తరంబు
 దివ్య సుఖమని మ్రోసె భూ । దివిజకోటి.

71

క. మిక్కిలి వినీతుడేయగు
 సక్కించుకు నరాతి మధన । మం దెలయింపన్
 బుక్క విభుడధరంజిత
 మొక్కతేకి న్వాఙ్మయంబు । నుపదేశించెన్.

72

తే. యశావన విజృంభితంబగు । నాతమంబు
 జనము లుపదేశ భవము బ్ర । జ్ఞా ప్రకాశ
 మెససి పోగొట్టఁ జాలెద । రనయ మట్లు
 గాన నా సూక్తి యిది తండ్రి । పూని వినుము.

73

తే. గురుని యుపదేశమనఁ జెప్పు । దురు విబుధులు
 రత్న కుండల మొండక । ర్కశ మటంచు
 నైల్య మెఱుంగని నూత్నాం జ । నం బటంచు
 దాప మొడలికి నిడని స । త్తప మటంచు.

74

తే. అనయముం గ్రమ్ము మదమునఁ | గనులు మూసి
రజము పైకెక్క న్తంభ ని | ర్బద్ధ వృత్తు
లై మలినములు గజము లె | ట్లట్ల హీన
మతులు గొనరు నియంత చో | దితము సతము. 75

చ. స్ఫుటితమదాంధకారము ప్ర | బోధసుధాంశుని మాటు
వుచ్చు న | ప్పటి నడురేయి మానస భ | వప్రమదద్వి-
వై జయంతి సం | కట దశదేహ ధారులకుఁ | గాదనరానిది
యావనం బెవం | డటఁ జననేర్చు వక్రత య | హంకృతి
శార్యములేక యక్కటా! 76

తే. దయ యనుజలంబుఁ ద్రావెడు | దారుణోష్ణ
మల యహంకృతి తరువున | కంకురంబు
తమమునకు మూలమా ప్రదో | షము తరుణిమ
చొప్పడినఁ గన్నఁ దిన్నగాఁ | జూడనీదు. 77

ఉ. యావన మంకురించిన న | యాగమపుం గ్రమముం
దలంపకే | కావరమెచ్చి సంప దధి | కార మదోద్ధతుఁ
డైన రాజు నెం | తే వడిఁ దామసక్షణద | యిందుని వోలె
క్షయింపఁజేయు నా | నావిధమా మహాపద య | నారత
ము న్న్వసినానబంధయై. 78

ఉ. కామిత సాహసాచరణ | గాఢధురంధర లంగజాత మా
యామయ భృత్యశక్తిక ల | సర్థపరంపర లున్నదాంధచే
తోమృగబంధవాగురలు | దోషమయాంకురకుంజభూములా
భామలు బుద్ధిమంతులగు | వారలు వారల విశ్వసింతురే. 79

తే. అక్షయంబగు బలము మ | హార్హరత్న
భాసురమ్ములు సొమ్ములు | పంటచేలు
నాలుబిడ్డలు నిన్నియు | నేల? తండ్రి!
యొడలితోఁగూడ జూడరి | యొరులధనము. 80

శ. జీవిత సందేహకరం
బావేట వినోదబుద్ధి | నశలమగుట సం
నేవింపఁ దగునె దుర్మద
భూనర గజములకువారి | పోయిదిపుడమి. 81

చ. అసయము నిండు జన్వనపు | నాప్తి మదించి విశిష్టభూతి
యం | త్రణమునఁ ద్రోవఁ దప్పి మది | కారసమానుట
మూఁడు దోసముల్ | తనరు మహాజ్వరింబునను | దయ్య
ము వట్టిన వానిఁ బాము ము | ట్టిన గతికాదె యన్నడ
న | డి న్నది మెచ్చెదరే విచక్షణుల్. 82

శే. గోష పరుషాక్షరముగ వా | క్రుచ్చు తేడు
మంచిసేసియుఁ బ్రజకు స | మృతుఁడు కాడు
జలము గురియుచు నున్న భీ | షణుఁడ కాడె
పిమగు వడునట్లు కడు నుటీ | మెడు ఘనండు. 83

తే. ఎవఁడు తన సంపదల కెల్ల | నిల్లనంగ
నమరు రాష్ట్రంబుఁ గఠిన దం | డమున నలఁచు
నట్టి దుర్మతి తానెక్కి | నట్టి చెట్టు
కొమ్మ నలుకఁ గుఠారంబుఁ | గొనెడు నతఁడ. 84

ఉ. ధర్మసాధనములు | ధనములు దుర్బుద్ధి
యెవఁ డపాత్రములకు | నిడు మదమున

నతఁడు సవనయోగ్యఁడై న హవ్యముఁ జితా

వేశ్య వహ్నిఁ బాటఁ వేయుఁ జువ్వె.

85

శ్రీ. ఆహతాంగము లై శ్వర్యఁ దేహ యక్షు

ములు ననందగు వ్యసనముఁ లలఁచి యాడ

నలసులు తమోభిభూత నిఁ జౌజులగుచు

నెదిరికి నుపేక్షణీయు లఁ య్యెదరు సారిది.

86

ఉ. ప్రోత గుణానుషక్తి నుపఁ భోగ మొనర్చుటచేతఁ గాక భా

గ్యాతిశయంబునం దమకుఁ నబ్బిన పువ్వులదండఁ ద్రెంచు నా

క్రోతులు వోలెఁ బున్నెములఁకు న్ఫలమైన మహావిభూతిఁ జే

నేత నడంఠ్రు దుర్మద వఁ శీకృత చిత్తులు చాపలంబునఁ.

వ. పుత్రా ! ఇయ్యది గతానుగతికంబగు లోక వృత్తంబు నీ

యట్టి ప్రాజ్ఞులు తాన పరిపూతయు గురూపదేశంబునఁ బరి

పూతతరయు వ్యస నానుబంధ నిరాసంబునఁ బరిపూత

తమయు సగు ప్రతిభతోఁ బరికించి మంచిపను లొనరించి

పేరుఁ బెంపు సంపాదింపఁ జాలుదురు కాన నాయీ యుప

దేశంబుఁ జిత్తంబున నిలిపి ధైర్యంబున బుద్ధిమంతుండవగు

నీగుణములచే నిబద్ధయై స్వభావ చంచలయగు పద్మాలయ

యేనాటికిఁ దొలఁగని నిలుకడ నెనయు నట్లాచరించు

కొనుము. తండ్రీ ! క్రమానుగతులై పనులు నేయుచు

మచ్చరంబులేక జప సత్త్వంబులు కలిగి వైరి స్వాంతంబుల

సంతాపింపఁ జేయు జగతీపతు లస్మదనుశాసనంబున నిర

స్తమదులై యిపుడు నిన్నుపచరించు చున్నాడుకదా !

కుమారా ! ఉత్తుంగ తురంగ తరంగసంగతంబులు,

మత్తేద్వీప మహాద్వీప పరిష్కృతాంత రంబులు నత్వ
 గ్రాయుధగ్రాహ నిబిడితంబులు. బహులములగు బల జల
 భులు నీస్నేల్లపప్పుడు నేవించుకోను చున్నవియ. ఆయావిధ
 ముల నుజ్జృంభిత భూరిపారుషుండవు ననఁజూయ శరీరుండ
 వునగు నీవు నశేష జగదుపద్రవ కఠంజులగు భూధరం
 బులపై నోక్షణుడగు వృషాడు శాతంబగు శతారణునుం
 బలఁ బరుల యెడఁ బరాక్రమం బుభయోగింబ నష్టుండవు
 కావునఁ దుండీర మండలం బధిగమించి యఖండిలోద్వమ
 పరుండవై రణోన్ముఖులగు జంప ప్రముఖుల నిర్జించి నిధి
 పతివోలె ననువర్తిత రాజప్రజుండవై యలకాపురం బోలఁ
 గాంచీపురి ననుశాసింపుము. ఆటవీక సేనాటోపంబు
 నివారించుచు ననీవార్యుండవై నడచు నీకుఁ దురుష్క
 నిష్కాననము దుష్కరము కానేరదు. వెంట వెంట
 నంటి కొను కొనకొమ్మలి లిమ్ముగ నున్న దవానలుండు
 తరు ప్రకాండంబు నిర్దహింపకుండునే? దక్షిణ దేశముల
 సాక్రమించి యున్న వీనిచే రాక్షస రాజ దుర్జయము పరి
 హాలింపఁ బడుచున్నది నీవును ముల్లోకముల యడచు లడఁ
 పఁజాలు నిర్మలమగు రాము భూమిక నీవ ధరించెదుగాత!
 మని కురిసిన వారిదంబు చందంబున నన్న రేశ్వరుం డూర
 కుండుటయు గుణవంతులలో వెనుకంజ యిడని యక్కు
 లోద్వహుండు గురూపదేశస్రజంబు శీరసావహించి నమ
 స్కరించి పూజించెను. తరువాత తన యొడలినుండి తీయ

బడిన యమూల్యములగు సొమ్ములతోఁ దండ్రీచేత నలం
కృతుండైన యమ్మండల ఖండల కుమారుండు మఱు
నాడు జైత్ర యాత్రోత్సవము నిశ్చయించి సంతోసముతో
నంతఃపురంబుఁ బ్రవేశించె.

తే. అంతఃగా బోవు భూభార ! హరణ ము రగ
నాధునకుఁ దెల్పుఁ బోవుచు ! న్నాడనంగ
గాఢ రంహస్కమగు రథ ! గమన మొప్ప
వాసరేఖుఁడు పాతాళ ! నసతి కేగె.

89

శా. ఆరాటూతి యనంతరంబ తగ సంధ్యాకార్యముందీర్చితా
నారాజన్యల కుత్సనంబుఁ బలెగు ! రావజ్ఞు నివేదించి వీ
రా రాత్యు న్మధనోత్సుకాత్ములగు నలయ్యుత్తజ్ఞులం బంచి స
త్యారంభుండునుఖంచెనఁతిపురిజా ! యాశోభనాశంసలఁ.

శా. శ్రీనారాయణభట్ట సంజ్ఞిత మహా ! శ్రీశ్రీనివాసాభి ధే
యా నూనార్థ విచక్షణాధిగత వి ! ద్యాతంత్ర తత్వార్థసం
ధాన ప్రస్తుత మానసాబ్జ సుమ తా ! త్వర్యస్థిరాతంద్ర కా
శీ నాథాభిధ బంధర ప్రవర శే ! పీభూత భావాశ్రయా. 91

క. పుత్రబాదరాయణాసూ

త్రితమీమాం సాటవీడ్య ! దీక్షితసువ్యా
కృతసీలకంఠభాష్యా
తతపదవీచరణవిరచి ! తవ్యాసపథా.

92

మాలిని.

భరిత నియమముఖ్యాః | భ్యానయోగాను యజ్య
ద్గుతుర మహిమాధ్యాః | ఘోరనాథాభిధాంచ
ద్ధరసమధిగతజ్జ్వ | లాంబికానామభాస్వ
త్సరసరి దుదర శ్రీ | శుక్తి ముక్తాయమానా 93

గద్య.

ఇది శ్రీమదుమా మహేశ్వర చరణ నళిన నిత్య సేవాసమా
సాది తానవద్య కవితాయోగ హృద్య మహితాత్రేయ
గోత్ర పవిత్ర హనుమత్సుధీతనయ విదితనయ లక్ష్మ్యం
బాగర్భశుక్తి ముక్తాఫలాయమాన వేంకట
కపింద్రాత్మ జత్వానూన హనూమాంబా
శమీగర్భ హవిర్భుజాయమాన శ్రీదేవీ
సేవ్యమాన రాఘవ నారాయణాభి
ధాన ప్రణీతంబైన
మధురావిజయమను
శ్రీ వీరకంపరాయ చరిత్రము నందుఁ
ప్రథమా శ్వాసము.

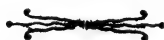

ఓం

శ్రీపరమేశ్వరాయనమః

శ్రీ మధురా విజయము

ద్వితీయాశ్వాసము

శారీ సమ గుణ గణ

మోగత్రీ లింగమాంబి ! కోర్జితనేవా
రాగార్జిత సుఖపుణ్య

లింగనాతీత నాగ ! లింగవినేతా.

1

వ. అవధరింపు మనంతరం బాగంగాడేవి రచన తెలుగు
రంగుగా

2

క. వనభవ వనజీవనదుఁడు

దిననాయకుఁ డఖిలలోక ! దీపకుఁ డుదయం

బెనయుటయుఁ జమూపతులకు

జనపతిసుతుఁ డాజ్ఞయిచ్చె ! సైన్యముఁ గూర్చున్.

3

సీ. మందరసంఘట **॥** ముం దలంచిపయోధి
 మండలం బతినంభ్ర **॥** మంబునొంద
 కల్పాంత సంరబ్ధ **॥** కాళీశడమకుడా
 మగరవ మనిమింటి **॥** పొరలు విలల
 శతకోటి కోటి ని **॥** స్వనమని భూధరం
 బులు గుహాస్యముల వా **॥** పోవుచుండ
 వెంటనంటు పరేత **॥** విభు నన్నహానమని
 భయవిద్రుతాన్యభూ **॥** పతులుగలగఁ

శే. జకితమీలిత నయన్ముడై **॥** సర్పరాజు
 చెవుడు గ్రుడ్డియునొకసారి **॥** చెందువాని
 చందమెఱుంగంగ దిక్కులు **॥** సంశలింపఁ
 గోణహతిమ్రోసెను రణప్ర **॥** యాణభేరి.

4

సీ. కలు విశంకటకటా **॥** ఘాటగలన్నద
 ఘోరము లనేకము **॥** ల్కరటిఘటలు
 వాయు రయంబునఁ **॥** బాటు సైన్యాబ్ధి త
 రంగముల ననౌ తు **॥** రంగమములు
 కుంతాసి కర్పణ **॥** కోదండ పాములు
 శూరులు నై కదే **॥** శ్యులు పదాతు
 లాయుధా పూర్ణము **॥** లాబద్ధ పరికర
 ములు విఘాతక్షమ **॥** ములు రథములు

శే. నాత్త కుఠములు బద్ధప **॥** ల్యాణకములు
 భర్మ నిర్మిత వర్మ సం **॥** వర్మితాంగు

లలఘు రథి సారథి సమేతః | ములుగఁ బొంత
నమునఁ దద్బల మెల్ల స | న్నద్ధ మయ్యె.

5

క. సుత్రామ తుల్యులగు నృప
పుత్రకు లనువైనవేష | ములు దాలించి త
ద్గోత్రేశ్వరాక వేచిరి
యాత్రాకుతుకమునఁ దోరణా | భ్యర్చమునక.

6

సీ. నేనా నదీ సరః | సిజములా గొడుగుల
నననకాశం బయ్యె | నాకసంబు
ప్రస్థాన శారదా | రంభంబునం బొల్చె
బ్రభు చామరాలి మ | రాశ లీల
మకుట మణిప్రభా | మంజుల రంజించె
రవికాంతి కౌరస | రక్తి నెప్పు
డధిక ధ్వజాక్షీర్ష | మగు బాట నడిపించె
నలహతంగ శతాంగ | మరుణు డెట్లొ

తే. తురగ హేమా రవంబుల | తోడఁబుట్టి
ద్విరద బృంహితముల నుప | బృంహితమగు
మేలి కోలాహలం బొండు | మిన్నఘట్టె
దూర్య నాద వివేకంబు | తోచకుండ.

7

ఆ. అంత సమయవేత్త | యగు మహీపతి పురో
హితులతో ముహూర్త | మెఱిగినడువ
భావి జయరమాత్మ | పరిరంభముండెల్పె
నదరిపడి యవామ | మగుభుజంబు.

8

తే. అంతట నధర్వవాదులై | నట్టిద్విజులు
సంస్కృత హవిర్భరంబుల | జ్వలనునట్లు
జయమహాశీ రవముల ను | జ్వలునిసేయఁ
దోరణాంతికమున కేగి | భూరమణుడు.

9

సీ. తన వేగమునకుఁ జా | లని భూమి భాగంబుఁ
గడు విస్తరింపఁ జే | సెడు ననంగ
నొకసారి మాత్ర మొం | ఁదధి లంఘించి గ
ర్విత్తుడైన హనుమ న | వ్వెడు ననంగ
హరిదశ్వు హుల భే | చరతా మదంబున
కెడయొక యిదె యడం | చెడు ననంగ
నెదుట నిల్చిన విజ | యేందిర కతిభక్తిఁ
జెలసి నమస్కరిం | చెడు ననంగ

తే. పనిత ఖర ఘట్టనము ఫేన | పాండు హేష
మనని ధూల్నిస్తలీ రచి | తాంబరంబు
గతి నిరోధ వినమితోన్న | మిత ముఖంబు
నై యచటఁ గట్టియున్న హ | యంబుఁ గనియె. 10

న. మఱియు నిజ గమన వేగంబున నధఃకరింపఁ బడిన జంభారి
తురంగమంబను భ్రాంతిఁ గలిగించు మణి కుట్టిమ లగ్నం
బగు ప్రతిబింబంబు నాక్రమించు చున్నదాని, ముఖలీ
నఖలీ నాహియు నచ్చపల్య యనచ్చదంబు నగుట నొడలి
తోఁ గూడ గరుడు ననుకరింపఁ గుతూహల పడుచున్న
ట్లున్నదాని, లోల వాలాగ్రలగ్నంబగుట రంహోరహస్యా
భ్యసనమునకు నంతేవాసిత్వమధిగమించి నట్లున్న గాలిచే

సేవింపఁ బడుచున్నదాని, మూర్తిమంతంబగు నుత్సాహంబో! ప్రత్యక్షమగు కీర్తి దేవతయో! తాత్త్వసపక్షంబో! చిత్తము తోఁబుట్టువో! వేగంపు మొత్తమోయని విచక్షణులచే నుత్ప్రేక్షింపఁ బడుదాని నత్తురంగపుంగవంబు నెక్కి యక్కుమార మారుండు నిఖిల భూచక్రంబు నాత్మహస్తాగ గతంబై నట్లు తలఁచి యచ్చటచ్చట నసంఖ్యాకంబులగు సైన్యసమూహములచే నాచ్ఛాదింపఁ బడిన వైశాల్యము గలగృహ ఒహిద్వారంబు నిర్గమించె నప్పు డానన్ర కిరీట తట కీలితములగు నంజలి బంధంబు లతో హయారూఢులగు నరపతులు నమస్కరించిరి. అందు నండడి జడియుచు వేత్రహస్తులైన చోళ కేరళ పాళిష్ఠాదులు పాదచారులై జయజయ శబ్ద ముఖర ముఖులైరి. అభ్రమాలలు శుభ్రములగు నంభోబిందువుల నచలము పయి వర్షించు నట్లు పౌరపురంధ్రు లాచార లాజ లతనిపైఁ గురిసిరి. అంత వీరకుంజుండగు నక్కంప భూనిలింప పతి వైరి భూపతుల మానసములు కంపింప మేఘమాలఁ గొంపోవు తూర్పుగాలి వోలె నమ్మహాసేన నడిపించు కొనుచు, నులయాచల ముద్రితమగు దిక్కన వెడలెను. మాటిమాటికి నెగయు బరాగముల వలన భూభారము కొంత తగ్గుటయుఁ బృథనా భారమును ఘోషతి యతికష్టముగా నిర్వహింపఁ గలిగె నప్పు డయ్యవసేత్తోద సందోహము వైరిభూరమణుల ప్రతాపాదిత్య కీర్తిచంద్రుల నొక్కపరిఁ గబలింపఁ దలంచి యుపరాగమయ్యు నెల్లదిక్కుల

శతథా ప్రరోహించుచున్న కంపభూనిలింపవతి కీర్తిలతికకు
 నవక మొసంగఁ జల్లిన కరీష నికర్తంబన నరయ్యఁ గాజోపు
 యుద్ధమున నమరత్వముం దాల్చఁబోవు వీరులు తన్ను
 భేదింతురను మెపునం బాఱు శూరున కభయ మొసఁగి
 యడపడిన యవనిక యయ్యును, దఱచుడ నిదితన్నుఁ జెఱ
 చునని యూహించి గంధసింధురంబుల మదధారాసారా
 ముఖంబుల మాటివేయ బెందడి యయ్యును, సుప్తకిరణ కిరణ
 గ్రాసంబున మిక్కిలి సంతస్తంబయినది తోలఁ జతుస్సాగర
 జలంబుల నవగాహన మొనర్చియుఁ గఠేణకర శీకర రేణు
 పులకుఁ గరకాకార చాతురి నాగోపించియు, వేషధారి
 నూదిరి లోడనీకుహర రంగంబున నాడి యాడి పిమ్మట
 సేనాగజేంద్రముల కర్ణతాలానిలముల నాహతమయ్యు,
 సప్తస్రోతస్రుత ధారా దుర్దినములచే నివారితమయ్యు,
 మేదిసీతల మెల్లఁ దురంగ ఖుర కుద్దాల దలితమైనను
 మందున కైన నెచ్చోటఁ గానరాక యడఁగి సంతఁ
 గల్పంత సంభిన్న సప్తాంభోనిధి సన్నిభంబు సుత్తాల
 కోలాహలంబునగు నబ్జలంబు చలంబునఁ జెలంగి క్రమం
 బున నడువఁ దొడంగె నత్రతీ దమ్మిపూఁదోటల విహ
 రించి తుంగభద్రా కల్లోలంబుల నుయ్యెల లూగి యూగి
 యనుకూల మార్గుతము వెంటనంటి నడిపింపఁ గర్ణాట
 విషయ మతిక్రమించి యయిదాఱు దినములలోఁ గంట
 కానన పట్టణమున కేగి యచ్చటఁ గొన్ని వాసరంబులఁ
 గడపి పుచ్చి, కాలజ్ఞుండగు నమ్మహాబలుండు చంపభూ

పాలు నెదిరింప నుపక్రమించి, వాని కీర్తితోఁ గూడఁ బాలేటి నీటికి తనసేనల వలన కలిగిన ధరావరాగంబునఁ గాలుష్యంబు సంపాదించి సగుణ మారుతా ధూత ద్రుమంబగు విరించి నగరోపకంఠంబున సేనానివేశంబుఁ గల్పించి మొన గట్టినేసికొని ఘనీకృత హిమానీకంబగు హేమంతము భాస్కరుం బోలె ద్రవిడాధిపతి నాక్రమించిన నాతండును సన్నద్ధుండుగాఁ జాతురంగంబుతోఁ జాతురంగంబు యథాక్రమంబున, సంవర్త మారుతాధూత సముద్ర ద్వయముం బోలెఁ దలపడినఁ బోరు ఘోరం బయ్యె నంత.

క. వీరవర సింహనాద వి

హారంబులు దుస్సహంబు లగుటయు నాశా

హరణములు విరచిత ఫీ

ట్కరములై మూర్ఛమునిగెఁ గలఁగి పలుమఱున్. 12

శా. ధానుష్క ప్రవిముక్త శాత శరములొక న్నమిద్దేవతా నూనాపాంగ విలాస భాసురత నన్యోన్యంబు నత్తాకున న్సేనోద్ధూత మహారజ స్తమమున న్విరాస్త్ర సంఘట్టనో త్థానంబు ల్చలసెన్సులింగములతత్ఫద్యోత జాతద్యుతిన్.

నగర.

రక్తోత్పిక్త ప్రవీర ప్రసర దశిలతా ప్రస్ఫుర స్మృత్యుజహ్వ శక్తి ప్రచ్ఛిన్న సేనాజన వదనము లబ్జ ప్రకాశంబులైత ద్రక్త స్రోతోవహళి న్రమ నెలకొలుపఁనంగదుత్తుంగభంగా భుక్తింబొల్లాడుభూభృద్భుజములభుజగీబుద్ధిగృధ్రంబులానెన్

మ: అచలాకారములౌకరీంద్రకరహార్యాగ్రంబులందుండిరా
త్రిచరస్త్రీచయముల్చుమత్కృతిగఁబొందెనక్తమాంసంబు
ల౯ | నిచితార్యస్థులు కుంభికుంభములపై నిద్రించిసౌరాం
గనా | కుచకుంభంబుల యందుఁ దత్తణమ మేలొక్కలంది
రందంబుగ౯.

15

క: అంతట బాహు బలోన్నతి

మంతలు కంపావనీంద్రు మాన్యభటులు వి

క్రాంతలయి వెంటనంటినఁ

దాంతంబగు ద్రవిడ బలము తడబడి వాత౯.

16

ప: అందుఁ గొంద తెగసి యెగసి పఱుగిడుచు భయమున
నాయుధంబులుజాఱవిడిచిరి, మఱిగొందఱుతఱచుగా నిఁకఁ
బ్రథన వ్యాపారములం జొఱమని యొట్టు వెట్టికొనిరి,
యింకఁగొందఱు చచ్చినట్లు నేలంబడియుండి, నక్కలు ముట్ట
వచ్చిన భయమున లేచి దిక్కెఱుంగక పేరెము దీయుచుఁ
గర్జాట వీరులకు నవ్వు బుట్టించిరి, వేఱఁ గొందఱు విఠ్ఠే
పింప నెత్తిన చర్మ ఫలకములఁ బ్లవకల్పనము నేసికొని
మృగతృష్ణా తరంగిణుల టిత్త యీదఁ జొచ్చిరి, పాపమిత
రులు కొందఱు పరుగిడుచుఁ దమనీడలఁ జూచి వైరివీరులని
తలఁచి వెఱచి వ్రేలుఁగఱచి నమస్కరించిరి. అంత నయ్య
రినగరంబు శిబిరం బొనర్చుకొని కంపభూనిలింప నాథుండు
ద్విషదాశ్రితంబగు రాజ గంభీరంబు గిరి దుర్గంబు నవరో
ధించుటయుఁ దద్దందుభి ప్రతిఘ్నన ముఖరములగు గంద
రాముఖములచే నది భయపడి యమంధముగ నాక్రందించి

యథాయమువేడి ప్రవాతాభిముఖాధూతములగు బతాకా
 పాణి పల్లవములచే నారాజ కంఠీరవు నారోహణార్థ మా
 హ్వనించినట్లుండెను. అప్పుడు భయసైన్యములకు పత
 ధుత్పత దస్త్రాంశుజ్వలితోర్వీ నభస్థలంబగు నాయోధ
 నంబు ప్రవర్తిల్లె. ప్రాకారమునుండి బాణపాతితములై
 తాళఫలములవోలె రాలుచున్న వీరవసుల తలలు చూప
 టకు జన్యరమా కేళికందుక భ్రాంతి సంతరించె. దుర్గముచే
 నాతర దానార్థము పంపబడిన దూతల వోలె యంత్ర
 విచ్యుతములగు తాలా నృపాలు పాలబడియె. ధనుర్ధర
 ముక్తశరనికరజ్వలనజ్వలితోర్భాగార వారంబగు నగ్గిరి
 వరంబు కర్ణాలు ఘంగవు విజయా రాత్రిక శిరసావహించి
 నట్లుండెను. కుంతాయుధములచే నిచ్చెనల గల్పించు
 కొని ప్రాకార శృంగా గ్రంబుల కెగ్రబ్రాకిన వీరవాహిని
 యక్కండ యెల్లనిండి విక్రమించె, నిల్లా దుర్గంబెల్ల
 నుద్భటభట సింహనాద గలిత భూణ గార్భిణంబును,
 నిహతాస నదీమజ్జజనతాశాస్య జీవితంబును ఘననారాచ
 సంఘట్టన కారణ వైశ్వానర పచ్యమాన నైకవిధ జీవ
 లోక తోవోపమిత కృతాంత మహానస శాలంబు నలబ్ధిన్ద్ర
 మంబునై యుపద్రుతం బయ్యెనంత. 17

క. అతి కోపముడగు చంప

క్షీతిపతి నిజగృహము నుండి శీఘ్రము ఖడ్గ

న్నితుండె వెలువడె వల్లె

క తటి నిహ్వలము భుజి గము వెడలు గతి.

తే. నేను నేనని వీరు ల నేకు లనికి
దారసిల్లంగఁ గంప భూ ధవుఁడు గిట్టి
చంపభూపాలు నెదిరించె సామజంబు
ముట్ట లంఘించు మృగరాజ పోతమనఁగ. 19

క. ఉచిత స్థానకు లసిధరు
లచలాక్షులు నానికుంచి తార్థాంగులునై
యచలాకృతి వారుండిరి
విచిత్రతర చిత్రఫలక విన్యస్తులనఁ. 20

తే. చారుకత్యో విభక్త శ రీరు లగుచు
సారిది మండల గతులతోఁ జుట్టినచ్చు
వారి సౌప్తవమెల్ల న స్వప్నులు గని
మెచ్చుకొని రాత్మోదమ యని మేషవృత్తి. 21

తే. కంపరాజాసి పుత్రిక చంపరాజ
బింబకలితాంతరాశయై డంబుఁ గాంచె
నప్పరన యిచ్చమెచ్చు నా యకునిఁ గనఁగ
సంచితముగ సంతర్పత్ని యైన మాడ్రి. 22

తే. అంత నాతని ఖడ్గప్ర హార మెట్లా
వంచనా ప్రాధిఁ దప్పించి వసుమతీశుఁ
డసిముఖంబున నన్యల కందరాని
యర్చ లిప్పించె సురపతి కతిధిఁ జేసి. 23

శా. ఈరీతిం దురమందుఁ జంప నృపతి స్థింపించి కాంచీపురి
శ్రీరంజల్ల జయప్రశస్తి బిత్తు శాస్తి గూర్చి వర్ణాశ్రమా

చారంబెందునసంకరంబుగనయా | స్థనొంపుఁబెంపారఁదుం
డీరత్మోతల మెల్ల నేలె నతి దా | న్ని గంపరాజేశుఁడై. 24

తే. నమితశత్రు బలుం డాప్త | నందనుండు
ధన్య సుమనో మనఃప్రియ | దాతయైస
వానిఁ జెంది జగంబెల్ల | వసుధ మఱల
నవతరించిన హరియంచు | నాత్మఁ దలఁచె. 25

తే. శక్తియుతుండు శలోదయ | శాలియుఁ బా
బంధముఖ గుణములఁ బెంచు | వల నెఱిగిన
నిపుణుండగు నావిభుండు నవ | నీతి భూతి
ననుభవించె నపాయంబు | లపగమింప. 26

తే. ప్రస్మత దీధితి యగు వివ | స్వంతుఁ బోలి
ప్రహిత చార గణుండగు | ప్రభువరునకు
మిత్రమండలములయం ద | మిత్రమండ
లముల యందును లేజ య | లక్ష్మీతంబు. 27

చ. మృదువుగ రాజు తత్కర ప | రిగ్రహణం బొనరింప సంతసం
బాదవిధరిత్రి సన్యనిచ | యొన్నతయై పులికించెనో యనం
గదలక దార్శ్వాళాలి కట | కప్రియ మూర్జిత దానభోగ మా
దదమలదోస్థనిన్నిలిచి | తావిడిచెం బ్రథమాస్పదాదృతిఁ.

మ. ధరణీశు ల్లజదాన పంకిలముఁద | ద్వారస్థలి న్భూషణ
స్ఫుర దాఘట్టన జాత రేణతతి సం | శోషింపఁగాఁ జేయుచున్
బరభావంబుఁదొఱంగిధాతలిపిమా | పన్నాత్న భాగ్యప్రదాఁ
క్షురముల్వాయుఁదదంఘ్రిపీఠినిడిర | శ్రాతంబుశీర్షంబులన్.

తే. అనుదినంబును సమయంబు నరయు నృపుల
కలకలంబునఁ జామర గ్రాహిణీద్య
నలయ రింఖణ రవఁబున వంద పతిత
రాజ బిరుదావళులు విన రాక యుండె. 39

ను. చతురాక్రాంతి కలా మనోహర సరస్వత్యంఘ్రి మంజీర శిం
జత భాస్వత్కవివా క్కుఢారసముల నేవించి రాగిల్లు నా
సతి కీర్తి స్థలితాంగన ల్లమక స ధృంగీ తరంగీ కృతో
చ్చితవీణాలసమాస పాణులయివాసింబాడిరాసంగడున్.

తే. ఉచిత తాలము సముదంచి తోరు విభ్ర
మంబు చారు చమత్కృత మంజుమంబు
ముఖరసోజ్జ్వలమగు సంతి పురఁపు సతుల
చతుర సర్తన మీక్షించె వితత యశుడు. 32

క. హత శార్దూలకము పరి
క్షత మహిషము మృదిత కృష్ణ సారకము నిషూ
దిత సూకిర మాసాదిత
మతంగజము సేసె బెక్కు. మాటులు వనమున్. 33

తే. పరిమళించు హిమాంబు సం పన్న చామ
రానిలంబులు నవచంద నాంచిత తను
లతలు మృగదృశలు శశాంక వతులు నిశలు
మహిపతికిఁ గూర్ప గ్రీష్మ మూ వృలము వచ్చె. 34

ఆ. పగళులయ్యె వికచ పాటల గంధి లా
నిలములు జలకేలి నిరత యావ

తములు రజని దీర్ఘః తాహరంబులు నధి

కస్సుర ద్రవిప్రః కాశములును.

35

సీ. దైవాత్త దక్షిణః శా వధూ విరహ తా

ప నివారణార్థమో భాస్కరుండు

సంతతంబును హిమాః చల శీతలంబైన

త్రోవన నడువఁగాఁ దొడఁగె నపుడు

పరుషమా తత్ప్రతాః పంబున వసమఱి

నట్లు వేగము వాసెఁ నశ్వ సమితి

చక్రవాక ద్విజః సౌఖ్యకరంబు దై

ర్ఘ్యంబుఁ జెందెను వాసఁ రంబు లోలి

తే. సరస చందన ధరములు సురుచిరములు

త్రిసర హార ప్రవాహము లీర్తివఁ బొండ్ల

కుచతటంబులు ఘర్మార్తః కుసుమధన్వి

కుంజరంబునకును ధృతిఁ గూర్చెఁ గొంత.

36

సీ. జలకేలి కెలయు కుంఠ తలుల పాలిండ్ల మొ

త్తుల కెదభీతిలి తొలఁగెనా యనఁ

బ్రతిదినం బంతఃపుః రంబున దీక్షింకాం

తర సలింబులు తఱుంగఁ జొచ్చెఁ

జిన్ని చెమ్మటల నుచ్చితములౌ మాక్షిక

మండనంబుల మంజిః మంబుఁ దాల్చి

నవ శిరీషవతంస సువదనా వదనమ్ము

లామోద భరము నిత్యం బొసంగె

శే. మఱియు రాత్రిముఖంబుల | మల్లెపూలు
ముడువగడు సురభిశములౌ | పూవుబోండ్ల,
కచభరంబులయందు ము | ఖంబుఁజేర్చు
ధీరవరు నెమ్మనం బవి | తృప్తమయ్యె. 37

ఆ. వరవధూ సహితుఁడు | వసుధాధి నాధుఁడు
పగటితాప మెల్లఁ | బొప్పుకొనియె
నంబుకణనిరంత | రాదర్శితోడు నొ
స్కృతములైన తుహిన | గృహములందు. 38

ఉ. ఆతటి విచ్చుచున్న నిచు | లాగమమంజరి కాళిజామర
వ్రాతముగాధరించి తన | వారిధనంబుగరంబొసంగుచుం
జాతక యాచకాచరిత | సంస్తవమై జలదాగమంబు ధా
త్రీతలనాఘనిం బరిచ | రించుటకై చనుదెంచెనొయ్యన

న. అటునిటు విహరించు విద్యుదంగనల లలిత లాస్యములకై
యమర్చిన హరిన్మణిస్థగిత రంగస్థలంబు లనఁ దగి గర్జిత
సంపాదిత పటుమృదంగ రనంబులునై నిబిడముగ నావిర్భ
వించిన వారిదంబులు స్ఫుటతటిత్తపనీయ గుణోజ్జ్వలంబు
లును, పృథు పయఃకణమాక్తికసంభ్రతంబులుచు భ్రమర
కదంబ సచ్చవులు నగుదిశాంగనల కంచులిక లననయ్యె,
హరితలోహిత పాండురవర్ణం బగు త్రిదశరాజ శగా
సనాకారం బంబరలక్ష్మి ధరించిన మరకతోపల విద్రు
మమాక్తికవిరచితమగు మేఖలవోలెఁ బ్రకాశించె.
భూతలమ్మున రుధిరబిందు నిభచ్ఛవియైన హరిగోప పరం
పర ఘనఘరట్ట పరస్పర ఘట్టన త్పర దిరమ్మద వహ్ని

కణావళి ననుకరించె. పటు పురః పవనాధిగత భ్రమంబులై జలదంబులు కరకా కై తనంబున సలిలరాశి లోని యుదక ముతోఁ గూడఁ బీల్చిన మాక్తిక సంహతి నుద్వమించి నట్లుండె నిష్టమగు ఘనాగమంబు నీక్షించి మధుర వడ్డ మనోహరంబులై న సంగీతంబులు వాడుచు, మాటిమాటికిఁ గొండలయందు మండలిత శిఖండంబులగు శిఖండులు తాండవింపఁ దొడంగె. రతిపతి యెదుటఁ బటు తటిద్గణ శోణాహతంబులై న దివ్యపటహంబుల వలె మ్రోయు జల ధరంబులు పాంథులచే మహా సాహసంబున నాలకింపఁబడె. గొంతకాలము వనాంతరమ్ములు, దలిత కండలమ్ములు సుచ్చస్న దర్జునమ్ములు, వికస త్కదంబమ్ములు, స్ఫట కైతకమ్ములు, ముదిత చాతకమ్ములు, సంహృష్ట బర్హిణి మ్ములు నయ్యె నాడుచున్న నెమళ్ళుల పింఛములచే నలంకృతంబులై నీప వనంబులు వికసింప సుగంధి శిలామద గంధంబుల నొప్పగు కృతక మహీధరంబు లమ్మహారాజు నెమ్మది నెన్నిమారుల కై న నవనవత్వంబు నానహించె. 40

తే. గంధవాహ కరంబుల | ఘనచయంబు
మొగలి పూపొడి పేరటి | బూదెఁ జల్లి
యధిపు వనితల మాన మ | హాగ్రహంబుఁ
బాట వెనఁదోలె నుఱిమిహుం | ఫడవముల.

41

క. వితతాగురు ధూపిత మం
చిత దంతుర కుంతలా ర | చిత సౌమనస

మృత్యుతము సమృగమద మా

సుతను సమూహంబు స్పృహతి | సుఖతు నొసర్చెన్. 42

తే. కైతకాంచిత గిరిమల్లి | కాసుగంధ

బంధుర సమీరణంబులు | బ్రకటరత్న

సౌధశలములు బ్రచలాకి | సమద కూజ

తములు స్మరదీపకము లయ్యె | ధరణి పతికి. 43

క. ప్రతి దినము తేలు ఘన గ

రితముల యువతీ స్వయం ప | రీరంభణ సం

గతి సుఖముల నొసగుచు నర

పతి మెచ్చంగ నర్మనచివ | పదమున నిలిచెన్. 44

తే. అంతః దామర పూదోట | లరుసమంద

హంగగు మహేంద్ర చాపంబు | దొంగిలించి

నెమళ్ళుల మొగంబులకును బీ | గములు వైవ

బ్రకటముగ సాగి వచ్చె శా | రద సమయము. 45

తే. తెల్లు పూజూలు విడలించి | యుల్లసీల్లి

యురు జపాశోణ నయనము | లుటిమి చూచి

దీప్ర ఖద్యోత వసనంబు | దెఱచి దుమికె

ఘనఘటల మీద శారదా | గమ మృగపతి. 46

చ. హరి కినుఁ డిందుఁడుం గనులీలన్నది నిక్కువమాతఁ డట్లుని

ద్దురఁజెడబాయగానవియుఁదోరఁపుఁదెల్వివహించెఁగానన

ద్దురు నుపదేశయుక్తి ననుకూలుర చిత్తముల ట్లగస్త్వఁడం

బరమునఁ దోప నీరములఁపంకములై వెలసెన్నితచ్ఛవిన్. 47

తే. నవ్వు శారద నీరద ల శాలితంబు
 న్యపగత తటిత్కమై యొప్పె ల నంబరంబు
 పవడములఁ బాసి నలుగు తి ల ప్పులు పయికోన
 డంబెనయు సాగరంబు జ ల లంబువోలె. 48

నీ. వర్షాం బుడములచే ల పరిధౌతమై విని
 ర్మలమయ్యె నలచండ ల మామమేను
 కలహంస నిచయంబు ల కలుషణ దోహిగి కా
 ర్మముఁగొన్న యూపగా ల సఖులఁగలిసె
 సలిపుంగవాళి రు ల చ్యమగు నానవమాని
 పుష్పనతులతోడఁ ల బొందొసఁగె
 గగనరంగస్థలం ల బొగినొప్పె నృత్య దీ
 పికలతో ఘన యవ ల నికలు డొలఁగ

తే. దొరసి శరదంబుజాక్షి కు ల తూహలమున
 సోయగంబగు తన మోముఁ ల జూచుకొనఁగ
 నభ్రచయ చోలమెడలించి ల యనధరించె
 దళుకు లీను నహర్పతి ల దర్పణంబు 49

క. సరసులదరి విహరించెడు
 హరిభావిని కాలియంది ల యలమొఱపమనన్
 స్మరమంగళ తూర్వమునా
 నరుదగు కలహంసకులక ల లారవ మెనఁగెన్. 50

తే. పుల్ల దుత్పల నయనల ల స్ఫురిత చంద్ర
 ముఖుల గుముదాచ్చ హసితలఁ ల బూర్వచంద్ర

కాంక్షుక స్ఫుటతారకః | హార ధరల
యామినులః బ్రయతమల తేః | డనుభవించె. 51

క. కలముగ నవ్విభు యశముం
గ లమావంతికలు గీతి | కలఁ బాడిరి పా
క లసితమహితేక్షు భవో
త్కల మాక్తిక రచిత హార | కల నాంచితలై. 52

ఆ. పుల్ల నప్తపర్క | పుష్ప సౌరధ భర
ప్రసర పక్షులితము | వన్య వాయు
నార మకృత యంత్ర | వారణంబుల రాజ
వారణముల తేపిఁ | జేరి భృశము. 53

నే. గహన భూసతు లెల్లెడ | గాలిచేత
నవజపాదీప కలికల | ననధరించి
తేజమిడ రాజు నాన నీ | రాజసముల
నొసఁగిరి జయాశ్వములకు మ | హోత్సవమున. 54

నీ. హిమ భరంబులఁ దోగి | కమలాకర నికాయ
మతిమాత్ర మాహత | మగుచు నుండ
మృగలాంఛనుండు ని | ర్మృదిత ప్రకాశుడై
కాంక్షింపరాని యా | కార మూన
నుణిత ప్రణాద సం | భారా వితరముగ
క్షణదా చయం బను | క్షణము మ్రోయ
రాజదారల ముఖాం | భోజ వాటిక సిరి
యప్రతిశాసన | యై రహింప

తే. మదన కేళికలాసక్త ! మానసుండు
వాసవోపముఁ డధిక వి ! లాసకలితుఁ
డైన నరపాలునకుఁ బ్రియ ! మాచరింప
నరుసతోనచ్చె హేమంత ! వాసరములు

55

వ. మనోభవ సనాధియగు నమ్మహీనాయకుండా హిమాగ
మంబున పుల్లములగు మొల్లపూవులఁ బొదివిన ముంగు
లిల కోమరున నసమయంబునను ముక్తాకలాపాలం కృత
లుగాఁ దోచుచు బహులకుంకుమ పంకవిలేపన ప్రసృ
మగోష్ఠపయో ధరమండలలగు నిజప్రమదలతోనగురు
గంధిలములగు గర్భ గృహంబుల నవిరతము విధిజ్ఞుడై
విహరించుచు శిశిరయామవతుల రాకకుఁ గుతూహల
మున నెదురు సూచుచుండెను. అయ్యవని పాలుని విలా
సినులు రోమాంచ కంచుకిత కుచమండలలు సీతాకర
ప్రచుర ముఖాబ్జలునై యవిశ్రాంతముగ స్మర తంత్ర
మనుభవించు చున్నట్లుండిరి. అంత నారాజకుమారుడా
సహస్యాంతమున రతి విభ్రమ పిశునములగు చలదృశల
యలికాగురు బిందువులచే శబలితములైన నవలవంగ ప్రస
వాస్తృత తల్పభాగముల మెట్టి యనునిశంబును పూచిన
త్రొత్తలొద్దుగ పూపొడి పూతలచేత జగి మిగులు చెక్కిళ్లు
లతో కస్తూరికా తిలకాంచిత ఫాలతలంబులతో నాలోక
సీయములగు మృగాక్షుల మొగమ్ములకు నెమ్మనమ్ము
నప్పగించె నప్పుడు పులకితములైన యవయవములతోఁ
జలిగాల్చిపై వాదువెట్టుచు నవ్విభుని సవిధము జేరిన ముగ్ధ

వధూజనము గాగ రససంభ్రతమగు స్వేదముగఁగ్ని పుచ్చ
నేరక యూరక లజ్జకొందె. కచగ్రహణ పూర్వక సరిచుం
బనముల సధరవ్రణవేసన మఱిత నేయుచున్న యన్నా
ధుని యుచివితాసంబు నవ్వు దాచుకొని రోషముఁ
దెచ్చుకొని యెఱ్ఱని కనులతో చుటచుటఁ జూచెను. 56

షే. కలిత కంచుక లక్ష్మ్య స ల ఖ న్రణంబు
నుత్త మా క్షిగహర మ ల నోహరంబు
యావనోష్ణ నఖం పచం ల బైన కొమల
స్తన యుగంబునెక్కి నరపతి ల చలికి మందు. 57

షే. భూజనుల కెల్ల పూవుల ల పొలప మొసఁగి
కిసలయమ్ముల దోయిలిఁ ల బొసఁగఁ దాల్చి
కమ్మని పికమ్ముల రవమ్ము ల గ్రమ్ముదేర
మనుజపతిఁ గొల్వ నచ్చే నా ల మనియుఁ బూని. 58

తే. అభిన వార్తని సంపద ల సధిగమించి
పూలగుత్తులఁ బాలిండ్ల ల పొలపమూని
భ్రమర కాముకులనుఁ జేర్చు ల వలపు నేర్చి
లలితదళఁ దాల్చె నుపవన ల లలిక లోలి. 59

క. పొలయల్కులఁ బిలుసను పొల
తుల హృదము లలవడుటకుఁ ల దొడిఁ జల్లిరి త
న్మలయానిల మాంత్రికు లు
జ్వల మధుగంధిల రసాల ! సౌమ రజంబుఁ. 60

క. ఉద్యానంబుల మోలిచెల
సద్యతులౌ నన పలాశ ల జాలకములు సం

చేద్య పథికాస్ర మజ్జ

న్మాద్యత్స్మర కేసరీంద్ర ! సఖ కుటిలములై. 61

చ. తెగవొని సోలు తుమ్మెదల ! తేకువ కజ్జలపాత రమ్యమై
జగమున నింపుఁ బెంప నన ! చంపక మంజురు లెల్లెడ న్నిమా
పగమరమాపురంధ్రి చెలు ! నగబుస మార మనోత్సనం
బునన్ ! దగఁ బ్రకటించు గీపములు ! దారి వహించె
నుదారభూతితోక. 62

ఉ. చారు విలోచనా వదన ! సంస్తన సంభృత సౌరభంబు వి
స్తార మొసంగెనమ్మధువు ! స్వత్వమున న్వకులమ్ములందొగి
మారుతునం దనుక్షణపు ! మైత్రికి నీడుగఁ జిత్తుమంబులు
జేరిచెదానినొప్పుగద ! స్వీయులకుండమకల్మిఁ గూర్చుటల్.

ఉ. హాయిగమ్రాయుకుంతలుల ! యందియలందిన యడ్డుఁ
నమ్మితో ! నాయెడఁ జెల్మి సేయుటనొ ! యట్టిదయానన
సల్లవంబు భృం ! గాయత గీతికా కలిత ! మై తనరార
సశోక భూరుహో ! చ్ఛాయము దాల్చె నత్వములు !
సఖ్యమునం బొరి సంక్రమింపవే. 64

చ. గరితలు కౌగిలించిన వి ! కాసరసంబున నుల్లసిల్లి భా
స్వరముకులంబులంగగురు ! పాటువహించినచోప్పుగన్నయ
క్తురవక మంకురాస్తుని య ! కుంతిత వృత్త మచేతనంబులం
బరువడిఁజెల్లునంచునొక ! భావముసూచన సేసెనెల్లచోస్.

మ. కలికా కార్ముకుఁ డధ్వగప్రతతిఁదా ! కిందాడివోనూడుకా
హల నిస్వాన మనంగఁబంచమరవా ! భ్యంచత్పికేసూక్తము
జ్వలమైలోకమునాక్రమించెమధురా ! స్వాద్యంబుహృద్యంబు

జా । త లతా నూతన పల్లవంబు తన కొ । దాగ్యంబు
జేకూర్చుగన్.

66

సీ. పలకపై రతిపతి । వ్రాయ నుద్వోగించి
మతినున్న యూషీతి । పతిని వ్రాసి
రాతండు బులకింపఁ । బూతఁబూయఁగఁ బోయి
యూస్విన్న పులకిత । హ నలైరి
తగిన రాగంబున । దర్పకుఁ బాడుచో
దడబడి విభుచరి । త్రములఁ గొనిరి
భూమిశుపై గంద । వొడిఁ జల్ల నులకించి
యది చెమ్మలఁ దలగు । తరయ నైరి

తే. కంకణంబులు మ్రోయ మే । ఖలు కలఁగ
హారములు చిక్కువడ లులి । తాలకలయి
తొడరి రతిభేద ముయ్యెల । తోడ గఱచి
చెలులఁ గని చిన్నవోయిరి । చెలున లపుడు.

67

శా. ఈరీతిన్సకలర్తు సంచయమునం । దిచ్చా విశేషంబులన్
శ్రీరమ్మండయినిర్విశంకముగ ని । ర్వేశించియుక్కొరతొ
నారీవారమను క్షణంబుఁగొలువ । న్మన్నించె రాజన్యమం
దాగుండుత్సుకుడైత్రుతీయపురుషార్థంబుంగృతార్థంబుగన్

తే. దేవయువతుల కెనయైన । దేవులొటయ
నందనము వోని ప్రమద న । నంబునందు
సలలితంబుగఁ గుసుమాప । చయమొనర్చు
జనియె నొకపరి బతి దివ । స్పతియవోలె.

69

చ. ప్రచలితుఁడౌ నృపాలు ముఖి రన్మణిమేఖలమౌ విలాసిని
నిచయము, గంధవాహునలి నిర్భరచందన తైలవల్లరీ
ప్రచయమువోలె వెన్చొనియె వానినశంకుకొనన్చూపుచో
పచితరవంబు పెంటఁబడు భావజుచాపముమోతకుద్దియె

తే. పరివహానాగ పూర క లిల్పములు కొమల
యంఘ్రు లొలయుటనంటిన లయావకముల
నరుణతరయై వెలింగె నా సరణియెల్లఁ
జిగురు టాకులచేత నా స్తృతయుఁబోలె

71

ల. వివిధ విలసితములు లెలదుల యనితసి
తారుణ ప్రభంబు లగు కటాక్ష
ములు సెలంగ దివము లొలిచెను గువలయ
కైరవారవింద లిఖితమట్లు.

72

క. ఆరాజుతోడ నడిచెడు

సారంగాక్షుల మిధః ప్ర సక్తములగు వా
గ్ధోరముల మధురిమలు బహు
ధారసభంగీతరంగి తములై వొలిచెన్.

73

వ. మృద్ధంగీ? ముందు వోవుచున్న హరిణ దృశల తెరువు
వదలి మఱియొక దారిని మెల్లగా నడుపుము. గమనవేగ
మున రాలిన హారముల ముత్తైముల వలన శర్కరిలమైనదీ
త్రోవ దీన నీవడు గిడకుము. నలినముఖి? యిచ్చొటనిదుర
వోవుచున్న రాజహంసాంగనల నందియల మొఱపంబున
నేల మేలుకొలిపెదవు? నీపాదసద్మలగ్నములై యవి తప్పక
తొందరకు బంధములయ్యెను. అలికేశీ? యిక్కురంగము

కరనఖర మరీచి మంజరులచే నాహతహృదయమై జలశం
కచేఁ బరువెత్తు చున్నది. నీవొక పరివిలోకింపుము. చెలి!
విలక్ష్యమై యది నియతముగ నివర్తించుచున్నది. శశి
ముఖీ! శశికాంత కుట్టి మంబులస్థలనభీతి నడుగుతీసి
యడుగిడకుంటివి. ఇది నీదు వదనానుబింబ రాజయే కాని
నవపంక జోపహారముకాదు. ముగ్ధురాలా! ఏమని మెత్త
మెత్తగా నడచుచున్నావు. కితవుఁడు కామినులతోఁ గూడ
నేగుచుండుట యెఱుంగవా? క్రొత్తపూదుమారములజీకల్లు
గ్రమ్ము నిమ్మహావనమ్ము పవలనక యభిసరింపఁ దగియే
యున్నది. సారంగ లోచనా! ఇంత ద్రుతగతి యేటికే?
తెలిసినదిలే! ముందువోయి వెనుకకుఁ దిరిగి విభుని వదన
కమల మవలోకించి సుఖంప నెంచితివి పొమ్ము. దయి
తతముని యసరాంగ మంతకుఁ జాలదటే? హరిణ నయ
నల మనములుజనసములు కదా? మత్తురాలా! నీస్తన
జఘన ఘనతనేనెఱుంగని దానఁ గాను. నీవు మాత్రము
వడిగా నడువక తప్పదు. బహువల్లభు లగుభూవల్లభుల
యువతిజనం బెడనేయక నేవించుకొనవలయును. నీవిత
విచారింపవు. కలకంఠీ? ఇమ్మావి మ్రాకునకు రాగాంకు
రము లతిశయించి నప్పుడా నీ బాంధవము. ఎల్లప్పుడు
సంగీత మపేక్షింపదు కాబోలు. సాహిత్యమే దీనియభి
లషితము. రసార్ధా! నీవేమి రోహిణివటే? రాజు
మన్నన వడయ నోషధీశుల నమ్మరాదని యెఱుంగవు
కాబోలు! ఇట్టివారి సంగతి మంచివారలకుఁ గూడఁ

గూడనివాడు వచ్చును. చెలీ! నీవు నిక్కిలి మెల్లగా నడుగులు లెక్కపెట్టుకొనుచునడువుము. ముందువోయెడు వారు వోవ, విభుఁ డొకప్పుడు వెనుకకుఁ గిరిగిన నీయద్భుష్టమే మెచ్చవచ్చును. సఖీ? చాలదూరము నడిచితిమి కదే? యింకెంతద వ్వాయుద్యానము. నేమొగమొల్ల చెమ్మగిల్లు చున్నది. అలంకార ప్రియా! ఇది నిన్నిష్ఠా డొకసారి చూచిన నాకు పసదనము. అనుచు సనేకవిధ కథనములతో.

1. చనిచని జనపతివనితలు

కనదలి సంకలిత గీతి | కాపంచమని

స్వన వినుత పికికూజన

ఘనకౌసుమననముఁ జొచ్చి | కడునున్నస్థలై.

75

ర గ డ

ఁచూచితె యశోకమును | సుందరి! యశోకమును

దాచితిని తొలిపూవు | దర్పకునిఁ బూజింపు

మవయవ విహీనుఁ జెలి | యర్చింపఁ దగవటే

నవమన్నధునకిమ్ము | నాతిరోయల్లెన

చూతమే చూతంబు | సూనాస్త్రిసంపపాది

నాతిమనమెవ్వర మ | నగ మర్మమెఱుంగవిను

చిదిమెదను కురవకముఁ | జెల్వయళి రేపకుము

వదన సౌరభమెంచి | వదలదది వెంటఁబడు

నెలమావిఁ జేరకుమ | యింతిగో కోకిలము

చెలయు నీకెమ్మోవిఁ | జిగురుపైరుచిమాని

తిలకంబుఁ దిలకింపు ! తెఱవనాకన్నాదు
 కలికి కన్నులనిండె ! గౌసుమపరాగంబు
 రాగంబుఁ బొందెనదె ! బోగముదిఁగూడు మెల
 నాగ ! పూవులుపూచె ! నడిమింటఁ గన్గొనుము
 కమ్మతెమ్మెర లిందు ! గాంత ! పై కొనఁజొచ్చె
 నమ్మఁదీరదు నచ్చినం ! దిరుగుఁ బోతులను
 మోదమున విప్పారె ! ముడితర ! పలాశంబు
 నేడుటె నయ్యంబు ! విరహి పలలాశంబు
 నకులము ల్నింపితివె ! పడతి ! నీయొడి నిండ
 నొకజాతి కుసుమంబ ! యొక్కారె ! నాకించు
 నించువిల్తుని పూజ ! కేవిను ల్లోసితివి
 యించువిల్తుని పూజ ! కే విను ల్లోసితిని
 పున్నాగముల సేవ ! పూఁబోండ్ల కేనాడుఁ
 బున్నాగముల సేవ ! పూఁబోండ్ల కేనాడుఁ
 నాడువారల కింత ! యగునె స్వాతంత్ర్యంబు
 లాడువారల కింత ! యగునె స్వాతంత్ర్యంబు
 లిటు కంటకం బంటె ! నిగురుఁ బోడిరొ ! చూడు
 కటు కంటకిత మయ్యె ! గాయమాతా ! చూడు
 మీనాక్షి నెమ్మేను ! మెఱసెఁ జెమ్మట గ్రమ్మె
 కొను నల్లలనాడె ! గందె నీచెక్కిళ్ళు
 నిందాక బాలుడే ! యినుఁ డెంతవాఁ డయ్యె
 సుందరుల గాతించె ! సుదతి ఖర కరములను
 జాలఁగా శ్రమమయ్యె ! జానలారా ! చాలుఁ

బూలకై దూరకుడు | బూవుటీరీమ్ముల
 సని ననలఁ గోసికొని | శంబుజాతాంబకలు
 జననాథుతోఁ గూడ | జలమాడు వేకుకలఁ
 గ్రొమ్ముడు ల్వీడంగఁ | గ్రొంజెమలు లెగయంగఁ
 గమ్మనా పలుకులకఁ | గలహంస లెదురు కొన
 కమలాకరముఁ బోని | కమలాకరముఁ జేరి
 కొమరారు తడుపులను | గోక్కిమై దాల్చి రొగి. 76

క. ఈరీతి విభుని తోడఁ జ

కోర విలోచనలు దిగిరి | కొలనున సదియున్
 స్మార వరుణాస్త్ర మస న
 వ్వారి తపన తాపవహ్ని | బాణము నాగెన్. 77

శే. ఇహు యుగమున నుడువ క | ల్పన మొనర్చి
 చలిత జఘరోప బింబతా | చాసల కొగి
 నీతలాడుట నేర్చెడు | కైతవమునఁ
 జలిసెఁ బురుషాఁ యోపదే | శంబు నృపతి. 78

మ. అవనీశుం డభిలాషియై సలిల మొం | డబ్జాక్షిపైఁ జల్ల నొ
 క్కవహూటీముఖచూర్ణపక్ష మునుకాక్షంబేలకోయయ్యె
 నా | ధవులీలాసలిలాపవారితకరో | త్సంగ్రాసంస్పృష్టయై
 సనత్కున్దానఁ గ్రాగలించెనదిమత్స గ్రతాసదంభంబునన్.

సీ. సాద పద్మంబుల | పైఁ బడి పొరలాడి
 యుత్సంగ తలముల | యుదులు దాటి
 నీవి బంధము తోడి | నెలపుల కెగఁ బ్రాకి
 నాభి చక్రంబు రం | ద్రంబు దాకి

యుత్తుంగ కుచతలు | లొఱసి యుద్ధతిఁ బొంగి
కంధర వీచిదో | ర్బంధ మొసఁగి
ఘననీల కైశికం | బనువు మైకొనఁ దాల్చి
ముఖ చంద్రబింబంబు | ముద్దు వెట్టి

తే. యాలతాంగులఁ గొని చెందె | నంబు పూర
మంతరములేని రాగర | సానుభవము
జడధు లచ్చులు నసరాదు | స్మరుని బారి
కగ్గమైనపు సార న | శ్వమ్ముమెండు. 80

తే. సలిల హతిభీతిఁ దిరిగిన | చాన వెన్న
వెంట నంటి చలించిన | వేణిఁ జూచి
భావజన్మని పలకయు | వాలుననుచు
దలచె నెమ్మది నద్దరా | ధార భుజుఁడు. 81

మ. ఒకకాంతామణిమై నఖిక్షతముల | త్యుత్కాత్మకడై
అప్పువా | బృక యల్ల కనుఁగొంటకున్ననను నొ | వ్వస్వే
అయొక్కర్తుపొ | ల్లుక భూనాథలలాముపై సలిలము |
లోరంబుగాఁ జల్లి యం | ఒకయుగ్మంబు మొగుడ్పు జేసె
గసివో | వం బూటసయ్యాటతో. 82

తే. రతివిధంబున జలకేళి | రాగవతుల
యధర మమలము నయనమ | నంజనాభ
మపగతలలామములలాట | మాచరించి
మేదినీవతి మది కెక్కి | మెచ్చుఁగొనియె. 83

క. గందము పూతలువో సర
విందపరాగంబు గవిసి | వెలదుల కుచ నీ

మం దలమునొనిన నఖిపడ
సందోహము కానరాని సౌరు వహించెన్. 84

క. పడతుల యవతంసంబులు
కనునడి గాలం బ్రవాహం కము వెలివెట్టెన్
జడమైన జంతువేనియు
నొడంగూడునె శ్రుతుల దొలుగు నుద్వల్లస్ఫుటోన్. 85

తే. సకలలులితలలామచం ద్వికలు రాజ
శేఖరుని మహిలామచం ద్వికలువాగు
వారి పూరంబు విడనేరం ద్విరి విహృతి
రిన నశంబునఁ బ్రియుని వా రెండు మొససియు. 86

క. అంతట విహారభేద
శ్రాంతలు కాంతలును దాను సరసి వెడలె భూ
కాంతుండచ్చర లేమలు
పొంతమెఱయ న్బిదోమ బుధతరు వసంగన్. 87

తే. తడిసి యదికిఁ చీరమై నక్షుకులీరు
నంకముల సౌరు నఖిపడ శాంత నాంక సుచియు
సలిదంతర దీర్ఘ కుం తల కలాప
మంగనలక్ష్మి వసము నేసె నధిపు మనసు. 88

తే. చికురనియమనములయందుఁ జిగురుబోండ్లు
ఛాతపరి ధానముల దాల్చు తలులయందు
నత్త దభిమతపడ మ యత్నముగఁ జూచి
కాము నేలితి ననుకొనెఁ గంపరాజు. 89

శా. సైరంధ్రీకృతసంవిధానము పది ! మ్మారంబుతోనొప్పియ
 ప్లారాణ్మోళి ఫరంధ్రులుంగొలువ శు ! ధ్ధాతంబునంజేరివి
 శ్వాగాధ్యంబుత్రయీస్తుతంబుత్రిపుర ! వ్యాపాదనఁజామహం
 బాఠాధించియథార్హతంగడిపి ధ ! న్యంబాసహ శ్శేషమున్.

ఆ శ్వా నాం శ ము

శా. విద్యాస్థాన వినిర్ణయాది రచనా ! విఘ్నతభావోదయా
 మాద్యదై వ్విరివివాదఖాదనకలో ! స్మృతాశయ ప్రోచ్ఛయా
 హృద్యాత్మీయ విధేయబోధకలనా ! హీనోపలబ్ధిప్రియా
 నద్యస్సత్ఫల దానమానితమనీ ! మాప్రా పితాయత్యయా.

క. కాదంబరీరసాతిగ

కాదం బర్యాంధ్ర కరణ ! కలనాంచిత స

ద్వైదుష్య ప్రకటిత కవి

తాదయి తత్వాను యోగి ! తరుణ విలసనా.

92

మా ని నీ

దలిత కలుషజాలా ! ! ధ్యానయోగానుపాలా !

విలులిత విషయాదీ ! ! వేత్తృ వేద్యత్వవేదీ !

ఫలిత నియమచారీ ! ! భస్మరుద్రాక్షధారీ !

నలలిత గుణపూర్తీ ! ! సాహితీ చక్రవర్తీ !

93

గ ద్య.

కది శ్రీమదుమామహేశ్వర చరణవలిన నిత్య సేవా
 సమాసాది తాన వద్య కవితాయోగ హృద్య మహితా
 త్రేయ గోత్ర పవిత్ర హనుమత్సుధీ తనయ విదితనయ
 లక్ష్మ్యంబౌ గర్భ శు క్షిముక్తా శలాయమాన నే
 కట కవీంద్రాత్మజత్వామాన హనుమాంభౌ
 శమీ గర్భ హవిస్సుజాయమాన శ్రీ దేవీ
 సేవ్యమాన రాఘవ నారాయణాభి ధాన

ప్రణీతంబైన

మధురావిజయమనుశ్రీవీరకంపరాయ చరిత్రమునందు

ద్వితీయా శ్వాసము

సంపూర్ణము.

ఓం

శ్రీపరమేశ్వరాయనమః

శ్రీ మధురా విజయము

తృ తీయా శ్వా సము

వాణీ సాహిత్య

ప్రావీణ్య యశోనవద్య ! రామాపత్యో

ద్భావాయిత పరమేశ్వర

సేవాశల నాగలింగ ! సిద్ధమనీషా !

1

౪. అవధరింపు మారాజన్యమాన్యాంగన వర్ణించిన చారి
త్రాంశంబు పరిపాటి వాటముగా.

2

శే. అంతః గంపసరేంద్రు నీ ! మంతవతుల

మోముఁ దమ్ములసిరి పంక ! భూచయమ్ము

చేత దోయించి యపరాధ ! భీతినొక్కొ

చరమగిరికందరముఁ జేర ! నరిగె నినుఁడు.

3

ఆ. అంబుజములు తనమ / హంబెల్ల జుక్తిసె
 నొప్పువలన మటల / నది గడింప
 ననంగ వేగవల్లితాశ్వుండు / హరిదశ్వుఁ
 డపర సలిలరాశి / యందుఁ జొచ్చె. 5

క. వరుణాంతఃపుర కాంతలు
 హరి మండలముం నలంది / రుక్మార్పణ స
 త్వరతం డుల్లినదినరమ
 హిరణ్యమణికుండల మని / హృదయములండుకె. 5

శే. తరణి కరముల తాకున / నరుణములగు
 నరుణు తరుణుల సుకపోల / ఘటతతులు
 మదఁపుంగ టైఱుదనమూనె / మదిరి రసముఁ
 జవిఁగొనక మున్నధార్వ్య మ / ఝూ మననె. 6

క. హరి యంతవాఁడు గమ లో
 దరమదిరంగరపుటములఁ / ద్రావి విడిచె న
 బరముఁ బ్రచేతసునాశా
 కరిగమనందవిలె మద వి / కారంబనదే ? 7

సు. ప్రథమాశావరహంబునం గమలినీ / బంధు సుసంతాపము
 త్యధికంబాత్మ వహించి యంత సపరా / వ్యాసంగముం
 బొంది యా / విధమెల్లన్మఱచె న్నరాగులమనో / వృత్తి
 నిష్ఠమర్పించి యా / విధియుం గన్గొన నేరఁ డుత్తముల
 యు / ద్వృత్తుల్కరంబ బ్రముల్. 8

క. పరదేశమునో నెంచిన
 హరి పునరావృత్తిఁ గోరి / యబ్జిని మొగి చెం

గరములనఁ గరమువొలిచెం

దరముకుల ద్దలములైన | తామరపూవుల్. 9

ఉ. పంబినగాఢ్మచేనెగయఁ | బాటుతరంగములందుఁదోచునా
బింబవరంపరంగనిన | విజ్జులెదందల పోసిరట్టిచో
నంబర వీధినుండి డిగ | సంబుజమిత్రున కంబునాథుఁడా
యంబుధిఁగట్టినట్టి మణి | యంత్రితమైతగు మెట్టుకట్టుగన్.

సీ. పడమటి మున్నీటి | వాకలోఁ దోచిన
ప్రతిబింబమున డాయు | భానుబింబ
మహానసాన నా | ట్యమునేయు ధూర్జటి
స్పృడి తాలంపు వి | భ్రమముఁ దాలె
సంశు మంతుఁడు వోవ | నాకసంబుననున్న
కొన్ని యాతని కరాం | కురము లపుడు
తటివేరికరిరాజు | విటిచినఁజెడిన య
హర్షక్షుభం గొమ్మ | లనఁగనయ్యె

తే. రేయిఁదిలకించి యెడఁపడు | రీతి నెంచి
తమ్మిపూలఁ దలంచి దై | న్యమ్ముఁజెంచి
నోటి బినములురాల నెం | దును జలించి
కాంచె దిననాథుఁడ్రోన జ | క్క వలకవలు.

11

తే. విష్ణుసద మతిలంఘించి | విపతితుండగు
ఖగతి నొండుపలక్షించి | ఖగములెల్లఁ
జలనములుమాని మిగుల భీ | తిలిన యట్లు
లొయ్యనొయ్యన గూళ్లలో | నొదుగఁబాతె.

12

క. మునుఁగంబడు నినమండల

మున దొనికెడు ఘృణీవితాన | మున రంజితమై
వనధి మధుకైటభాస్య

గ్జనితారుణ్యమగు నాఁటి | కల మఱలఁ గొనెన్. 13

మ. పరితాపంబువియోగినీమనములన్ | భానంబుజ్యోతిర్ల తాం
తరభూమిం దగఁజాచి పోవు రవిసై | న్యంబుద్ధతిందక్కి పో
వ రయంబాఱఁగఁ జీకటుల్లవిసెనా | భాసిల్లె మందాతపా
వరణంబే దఁగఁ జెట్లనీడలెగువం | బాఱంబ్రదోషంబునన్

తే. భావిభావితమైన గ | భస్తిమాలి

బింబ మంబుధిలోఁ జల | నంబు నొంద

మాటిమాటికి నాల్కల | మాంసఖండ

మనుచుఁ దాటించె శఫరంబు | లాసమిగుల. 15

చ. తనయరవిందమందిరము | తల్పులతేకులుమూసి పైన వ్రా
లిన యభిక్తై తవంబునఁ జ | లింపనిజాతుషముద్రపైచి డా
చిన మధుసారభంబులారు | చేతికిఁజిక్కకయుండనెల్లెడం
దినరమకాపువెట్టి చనఁ | దిగ్గెడు యామికులట్లు తుమ్మెదల్

మ. హరిరథ్యమ్మలగిట్టలన్నె గయునస్తాద్ర్యగ్ర్యథాత్వోఘమో
వరుణా శారుణ కందుకం బా! యన భా | స్వద్రూప
యాసంధ్య వా | సరవేషంబును వీడి కాలనటుఁడా |
స్థ న్యామినీభూమికం | దరిఁ దాల్చుం దెఱవైచె నానొక
ముహూ | ర్తం బాక్రమించెన్దివిన్. 17

ఉ. ఆయెడ వచ్చు చున్న నిశ | యంఘ్రులలత్తుకవోలు సంజ
కెం | జాయఁ గరంబితంబు ఘన | జాలము తేజము మింటఁ

దోచె న | చ్చాయ మగంకు సంద్రమున | సత్వరుడై
దుముకన్యముత్థితం | బై యలరాసు విద్రుమచ | యంబన
బల్లవ కోమలచ్ఛవిఁ. 18

సీ. ఆశావధూమణు | లవతంసముగఁ జేయు
లలితతమాల ప | ల్లవచయంబొ
రజనిమోమునఁ బత్ర | రచనం బొనర్చిన
నిగనిగ లాడెడు | మృగమదంబొ
దినమణి మణులందుఁ | దేజంబు చల్లార
నెగసి రోదసినిండు | పొగలప్రోవా
మగలెల్ల మొగుడుఁ దా | మరలఁ జిక్కిన జాలి
రేగి మూగిన భ్రమ | రీనికరమొ

తే. హలిహంబున దలనంబు | నంది మెఱయు
కలిత యామునకందల | కాలిమంబొ
యనఁగ నంబర తలమెల్ల | నాముకొనియెఁ
దరతరమ మీటి యతిసాంద్ర | తమముతమము. 19

తే. ప్రొద్దుదివ్వెకుఁ బొడమిన | పొగలవలన
నాకసంబున దట్టమై | యదిరిరాలు
మసియనఁగ నల్లనైనత | మంబుజనుల
కనులు మూయించె నెద్దియుఁ | గాంచనీక. 20

తే. బిందుజాలకమునుఁ బోని | పిన్నని యుడు
గణముతో దట్టమైన చీ | కటిఁదలంచెఁ
బ్రజ దినాత్యయమునఁ దాండ | వంబు నలుపు
శివునిచే జాఱిపడు గజా | జిన మటంచు. 21

క. అతికురుపాతపమునఁ దా

పితమగు గగనమునఁ జెనుట | బిందువులన సూ
చిత తరలద్యుతులగుచుం

గతి పయములు పిదపఁ దార | కంబులుతోచెన్. 22

చ. సమయకృషీనలుండు నన | చంద్రిక పేరట్టిపైరుఁగోరి సం
తమన జలంబునం గలుపి | తం బొనరించిన మింటినేల్పై
విమలములై నచుక్కలను | విత్తసములైదవెట్టఁదస్మయూ
ఖములనుమాటుపేర | మొలకల్మొలతేరెడుఁదారుమారుగన్

తే. తిమిరమునఁ గండలిత ముద్ర | దివ్యతరువు

సంజకెంజాయ చివురుగా | శాఖ లెల్ల

యాశలునుఁగా నిరంతర | మగుచుఁ బూచె

నడుసుమంబుల వెన్నెల | పొడులు నెఱయ. 24

క. అనురాగాంజనమును లో

చనములకిడి వెడలెడు నభి | సారికల జనుల్

గనుఁగొనిరి మొనయు జీకటి

కను మఱువునఁగూడ్ల శ్వసిత | గంధముచేతన్. 25

తే. పవలు విలయంబునొంద న | ర్భకులువోని

శరణ దీపము లారాత్రి | జనని నెనసి

యాత్మదశ కర్హమైన నే | హంబుఁ గొనుచు

వృద్ధిఁజెందెను లోకంబు | వేడ్కుఁ బెనుప. 26

క. ఇసులగమి యనెడు తులుమునఁ

బొరిరిక్కల విసులఁ దుటిమి | పూచెడు నిందీ

- వరము మొగమలర మిక్కిలి
నిరీక్షణము నేయఁజొచ్చె **!** నిశ శశిరాకణ్. 27
- శే. అంతక్షణదాగ మొల్ల స **!** దంబురాశి
వీచికాగోచులం బోని **!** విధుకరముల
యంకురంబులు విలసిల్లె **!** సట్లుకొన్ని
శాతమఖమా దిశాముఖ **!** స్థలమునందు. 28
- సీ. ముగ్ధుల సత్వంబు **!** ముద్దుల మూలగా
రాణించు తరలతా **!** రకలతోడ
నిట్టూర్పుగాడ్పుల **!** నెలవునాడగిశర
కాండపాండురమా మొ **!** గంబుతోడ
నవ్యక్త మధురిమ **!** నవ ధరించినమేలి
పులుగుల పల్కుల **!** పొలుపుతోడ
నంతిక విగల త్త **!** మోంబరమై పంబి
మెఱుంగారు కలికి వె **!** మ్మేనితోడ
- శే. వాసవాశావ ధూటి గ **!** ర్భంబుమోచి
మోచి తఱియైనఁగ నె మగ **!** మొలకనొండు
నతఁ డుదయరాగ లోహిత **!** మైన యొడలి
తోడఁ దోతెంచెఁ దొవలకు **!** దొరనటంచు. 29
- ఉ. యావక పిండరక్తమగు **!** నాహిమదీధితి మండలంబు దే
వానలి నేలువానిదెస **!** యాననమండలి చెందిరంపుఁ బొ
ట్టా వెడవింటివానికయి **!** యప్పుడపూచినహల్లకంబులం
బ్రోవిడిపోతఁబోసినవి **!** రోహితమాగొడుగాయనందగె.

తే. పరుషుడేయైన నట్లు ప్రభానిధాన
మగునినుడు వోవవిధురమై నట్టి జగము
నల్లమెత్తని కరముల నాదరించి
యూరడించె నవాభ్యుదయండు రాజు.

31

సీ. కార్యజ్ఞుడైన య క్కంపనృపాలుండు
సమయోచితాచార సమితిదీర్ఘి
గంగాభిధాన లో కళ్యాత సవిధంబు
సందున్న ప్రియతమ నాదరించి
కమలాయతాక్షి యి క్కాలంబు సరసమా
వర్జనగై నేయఁ బడెడుఁగాత
త్వద్వచనం బమ్మ తంబు నీతడు చెవి
ద్రావించు కుతుకంబు దాల్చినాడు

ఆ. జమ్మటంచు బలుక సారిది ముఖాంబుజం
బించుకింత వంచి యినుని గాంచి
రసన దనఘపద స రస్వతియననా స
రస్వతిం గ్రహించె రాజవదన.

32

తే. ఇంచు కమ్మనిగాలితో నెనకమెనగు
వలిపె వెన్నెలలెల్లడ బోట రాజ
చంద్ర! వెడవింటివాని బో మణముసేయు
కాలము గనుంగొనంబడు గాత విడిదియు.

33

తే. చాలకాలంబునకువచ్చి చలువలదొర
గట్టిగాదూర్పు దెనపాల్చి గొగిలించి

కరనఖంబుల నన వియో ! గముననైన

తిమిరవేణిక నొగిజ క్కుల ! దీయజొచ్చె. 34

క. మిక్కిలి తొలిమల నెత్తికి

నెక్కి నభిచాత్రమును ! నెనగుదిమిరమున్

రిక్కులదొరవీల్చెను నిదె

గ్రక్కున ఘృణిగణ మృణాలి ! కాముఖములతోన్. 35

క. నీమమున గాచికాచి త

మోమము మిను ముదయరాగ ! పుం జ్వలనమునన్

భూమిశి ! యోషధీశుడు

కౌముది యన జేసె మేలి ! కలధౌతంబున్. 36

క. శశియను శంఖ పూ బెట్టె

న్నిశ గైకొని యెన గం బొనగు ! నెటి గుముద విభా

విశదము నెన్నెల పుట్టము

దిశయను నదలా ధరించి ! దీప్తి వహించెన్. 37

శే. వాసవాశా సుశృశం జేరి ! వలపు బెనిచి

కరములను జాచి కుముదిని ! కనలువాపి

చిత్తజుని మామ యూనిని ! చిత్తముగొనె

నమ్మరాదెందు గమితల ! నమ్మచెల్ల. 38

చ. కరముల మాటిమాటి కలు ! గానిటుగా నొగిజొప్పుచు

స్పృహ ! కను డతిరాగియై నలిని ! కై వెడచేతలుచేసె

గాని య ప్పురమ పత్రివ్రతానుణియు ! వానికి లోబడ

దయ్యె నద్దిరా ! తరుణు సత్వ మిట్టిదియతప్ప్సవరించిన

మంచి సేసిగన్. 39

తే. తా నమాసయమాసకుఁ | దపనుఁ గలిసి
 కొంత వేండ్రంబడిగి తెచ్చు | కొనునొయేమొ
 కాకయున్న వియోగులఁ | గాల్చునెట్లు
 తొవలనెలయించు కరములఁ | తుహినకనుడు. 40

పు. పురుహూతోపల ఖండమేచకరుచిం | బూర్ణేందునం
 దొప్పుక | పురయంగొగిటఁ జేరియుండినత్రిమా | మాకా
 రమాఁగానియే | హరిణాంకంబునుఁ గాదటందురొదుల |
 ప్లానేమొ! పూర్వైరి భూ | తరథాంగంబగు నాడు
 పూయఁ దిరమా | తారంచునేనెంచెడక. 41

న. మఱియు నెఱజాణయగు నీనీరజారి యందు ఒహువల్లభుఁ
 డగుటఁ దక్కినవారికన్నఁ దనపై నెక్కుడు మక్కువతో
 మెలఁగ వలయునని గోహిణియో? గురుచార యని నిర
 సంపక తనకుఁ గైవసము కావలయునని తారయో?
 వెట్టిన వేరులు వారుచున్న మందో? మాకో? తమతమ
 భాగము తెచ్చు తగ్గులు లేకుండఁ గైకొంటుకై యమృ
 తాంధసు లుంచిన మిల్లిగరిలయో? చిత్తమున కెక్కిన
 వైరియగు జీకటియో? యబ్జనామమ్ముఁ గొని చేరిన
 యళిపుంజమ్మో? కలానిధాన మగుట లక్కబిగింపో?
 అమృతమయుం డగుట నిండాఁర బాతెడు పిపీలికా నివ
 హంబో? బింబపదంబు విని వ్రాలిన చిలుకయో? శూద్ర
 ధరుండు గాన తద్వర్ణకమో? రాజుకాన హృదయ
 స్వభావమో? తేజంబుకాన ధూమంబో? గగనాంగణ
 మున వెట్టిన దీపంబుకాన కొడియో? అత్రిముని కంటి

పుసికాన. నలకయో? కలంకమనుషేరః బాదుకొనియె.
 ఇంక నిట్టిత్రోనలనేకములుకలవు కానియింతకన్న, శివశిరో
 మణియగు నీసత్పతి హృదయ మండలము పరిశుద్ధమగుట
 ధ్యాన యోగంబున నిలిచి పోయిన, మహాకాళియనిన
 సమంజసముగ నుండునని తలంచెద. పక్షాంతరంబున,
 విరూపాక్షు నక్షి జ్వలనంబునకోడి యమృతమూర్తి
 యగు మామ మాటున డాగి గుట్టియైన లోకమెల్లఁ
 జేకాకు నేయు శృంగార యోనిచ్చాయ కానోప.
 కాకున్న వెన్నెలయను శేరఃబూదుమారము లీతమోః
 మేనినుండి రాలఁ గతంబేమి? మర్హురే? యీమారుఁ
 డెంత మాయలమారి. ఇప్పు డెటుఁగరాకుండ విరోధ
 యగు నంబోదయితు మూర్ధింబునఁ గదా యమరినాడు.
 ముందట మేనమామ సుధానిధి, వెరుకఁ దోబుట్టువు గగన
 ప్రవంతి, హృదయంబునఁ బ్రియయగురతి. ఎక్కడఁజూచిన
 విశ్వరూపుడగు మానవుడు దేవవిభుడు తన వాడేకదా!
 ప్రసూనములకు శిలీముఖములకుఁ గొఱంత యెక్కడిది
 మందుడేయైన మాపతుఁ డీతనిపని సాధింప నేరనినాడు
 కాడు. ఇవి యిట్లుండ దయారసమున నాప్యాయనముఁ
 గూర్చు చూపులతోఁ దన యుపాస్య దేవతయగు జగ
 దంబ సన్నిహిత యయ్యె నుగ్రుడేమిసేయు? లోకమేమి
 సేయు? యోగవంతులెల్ల నతనిమెచ్చు బలగము. ఈతని
 నుతము విశిష్టాద్వైతము. దాననయోగివియోగి శబ్దము
 లకు విషయ మించుక భిన్నమైన సర్థమొక్కటియ. వీని

మంచినేసికొన యునియెన ముక్తికాంతను సేవించుకొను
చుంటినని వాక్రుచ్చియే తీరవలయు నితని యరుగ్రహం
బున దుఃఖాపాయహాసమగు మోక్షమొదవు నీతఁడిక్కా
లంబుఁ బరిపాలించు నిక్కాలంబు వీనికిఁ గూర్పు. రాజ
శేఖరా! భూనల్లభా! నుదనమోహనా! విధువదనా!
వశీకృతాశా! యివి యున్నియు నీ విలాసావతారంబుల.
ఇక్కాలామలెల్ల నీవయనియద్వైత భావంబున నిన్ను
సేవించుకొని, నీయరుగ్రహంబున నాప్తాఖిల కామగానున్న
దాననని పలుకుచున్న ముద్గరాలి ప్రతిభాలతిక యల్లికకు
ముద్దుగొని వర్జింపరాని పారితోషికము లొసఁగి భోజనా
ద్యుహనాగానంతర మారాజమణి చిలువపాన్పుచెలువ మె
నయు సుమతల్పంబునసుఖనిద్ర కొందె, నంతఁ గొంతసేపు
నకుఁ గరుపాఱుమోమున వ్రేలు ముంగురులతోఁ జెరిగిపో
యిన చేచ్చుక్కతో నుద్బాష్పమగుగన్గోయితో వేడినిట్టూ
ర్పుతో విన్ననగు నాననముతోఁ దూలు మైదీవతో
వ్రేలువేనలితో మాసినచీరతోఁ బాసిన యలంకారముతోఁ
జూడరాని యవస్థ నొందియు నొక్క తేజంబున, మహాను
భావత్వంబుఁ బ్రకటించు నొక్క యక్షులమిన్న యన్నే
లతేని కన్నుల యెదుటఁ బొడసూపుటయు, నద్దినదయా
భుడు తొలుత సభయమని తగు సత్కారము లాచరించి,
కుటుంబినీ తిలకంబ ! నీవెవ్వతవు ? నీకి కడగం డ్లెలవచ్చె ?
నీకడగండ్ల నీరుగాఱు గారణంబేమి ? నీమేని కీవికృత వేష
మచితముగా నున్నది. రాజరాజునైఁ సలుకతో వచ్చిన

యలకవే? రిక్షపీడితనగు నాకలక్ష్మీవే? దుర్జాతి భార
 ఖన్ననగు భూరమణివే? నాయండఁ జేరితి వింక భీతిలనేల!
 పౌరుషంబున సాధ్యమగు నుపకృతి యొనర్చెద, ససాధ్య
 మునకుఁ దపంబొనరించి యైన మేలు నేసెద. దాపక నీ
 యునంతంబంతయు నడుపు మనినఁ దేరిన డెందముతో,
 విచ్చిన మోముదమ్మితో సమ్మానవతి యమ్మానవతిఁ
 జూచి మహాగాజ! నీగుణగణంబుల వర్ణింప నేచెంత దానను?
 ఇట్టివాడవు కావుననే, రెండవ శివుండగుగుంభసంభవుండు
 నన్ను నీనిరి కనిచిపుచ్చె. దీనురాలనగు నాయందలి వత్స
 లతతో మహానుభావుండగు సత్తపోనిధి యందలి బత్తితో
 సహజమగు సత్సముతో ననభరింపుము. దయాశరణీ!
 నా చేరు మధుర. నే నొక పురంధ్రుని. నా యునికిపట్టు
 మధురము. నక్షీణాశానిఘాటీమణి మణిహార లలిక,
 ఆహారము కు-దారమణి సుందరేశ్వరుండు. బహువైభవ
 మనుభవించిన యమ్మనికికిఁ గాలవశంబున దుర్జనులవలనఁ
 గలిగిన యిడుములుఁ దలఁచుపాటివియె? ఆశ్ర యాశ్ర
 యులలో నొకరి బాధ యొసిరిది కాదా? కరుణార్ద్రా!
 వినుచుంటివా? నక్షీణాశ యనక్షీణాశయననయ్యె. సుంద
 రేశ్వరుం డనుందేశ్వరుండయ్యె. నా యం దమధురత
 సాక్ష్యమిచ్చుచునే యున్నదికదా! రాజసింహా! ఇప్పు
 డప్పురి వ్యాఘ్రుపరి యనిన బాగుగా నుండును. ఎంత
 కష్టము! తన యొడలి పఱున యోగనిద్రఁజెందిన దను

జారి నుద్విగున్న నొనర్చు ననుభయమున సహికులపతిసడ
లిపడు నిష్టకలఁ బడగ గప్పి తప్పించు చున్నాడు జుమీ!
మ. అకటా! యేమనుదానసాలెపురువు! ల్రాంతమ్మునంబైనను
ల్లికతోఁగూర్చినబూజుచాందినిగనో! లిచ్చర్వసంవారముల్
వికలత్వంబెనయంగనుండి యటవీ! వేరండముల్లున్నువం
తకు నెల్లన్సయించునోర్పుగజడై! త్వద్వంసికా! భూవరా!
తే. దర్పకారాతి చుట్టును! తాతకేలి
నలుపు గజముల తాకోచ్చు! శాంతి నొంది
యండ నుండక ఘూర్జిల్లు! నూర్తనాభ
కులము లాయడ్ల పడునవి! కువలయేశ? 44

చ. ఇతరములైన వేలుపులయిమ్ములుఁ గూడఁ గవారు సంపుట
ప్రతతులఁ బుర్వచేరి తొలు! వస్త్రహ సంధుల గడ్డిపట్టి గ
ర్భతలము లెల్లడ నివ్విటిగి! పైఁ బడనున్న దశం దలంచిన
ధృతి కనకాచలా! గవియు! దేరెడు దుఃఖము నాగశశ్యమే?

తే. మున్ను మద్దెల మ్రోతల! ముఖరములగు
దేవళము లెల్ల దిక్కులఁ! దిరిగి యటచు
ఫేరవంబుల యత్యంత! భీకరంబు
తొరవంబులఁ దుములంబు! లయ్యె నిపుడు. 46

చ. మునుతననంచరించుపాల! మున్నరియాద సతిక్రమించి, పె
ల్చిన బహుజీవనంబు లని! శంబ పదంబులపాలు సేయుచుం
బెనఁగొని పొంగి చూఱఁగొని! వెన్నడియట్టి తురుష్క
జాతులం! గనుఁగొని సహ్యకన్యకయుఁ! గాతీయ వెట్టెడుఁ
జూ నరేశ్వరా! 47

ఉ. జన్నములందుఁ దోచుపొగ ! సౌరభము ల్వెదఁజల్ల నెప్పుడు
స్సన్నత వేదవాదముల ! సంస్తన మందిన యగ్రహారముల్
చెన్నటి విస్రమాంసముల ! చే నధివాసితము ల్తురుష్క-జా
త్యున్నతసింహనాదముల ! నుద్దలితంబులునయ్యెని త్తటికే. 48

షే. ప్రబల సృకకోటికోటిహా ! ర ప్రచలిత
శూల ప క్షిపరీతత ! నాలికేర
షండఖండన మునమేల్మి ! నడలిపోవ
ననరుచుంటిని మధురోప ! వనముఁజూచి. 49

ఉ. ఎచ్చట మచ్చెకంటులెల ! యించెడు సందెలసుందరధ్వను
ల్నిచ్చలుఁ గ్రచ్చుకొంచు రమ ! నీయతరంబుగ మున్న
దోచె నా ! రచ్చల నిప్పుడుం దలప ! రాని ద్విజాతులకాలి
సంకెల ! ల్వచ్చెడు వీనులం గలగల ! ధ్వనితో నృప !
యేమి సేయుదుక. 50

క. ధరణీ నాయక ! లూతలు
వెరవున దారములనల్లి ! వెట్టిన వలలా
హరిహరి ! వింటివె పురగో
పురముల బొమ్మలకుఁ బట్టు ! పుట్టములయ్యెక. 51

తే. ఏగృహంగణములు చల్వ ! లీనుమంచి
గందపుజలంబు జల్లఁ జె ! ల్వందె నాఁడు
నేఁడు జెఱఁబడ్డ సతుల క ! స్నీలుఁ దడిసి
యవియు నెడద దహించెడు ! నవనినాథ ! 52

ఁ. చిత్తమంత చెడదు ! జీర్ణ వనంబుల
ఘూకలోకవికట ! ఘూత్కృతులకుఁ

బారసీకభావఁ | బలుక నెంచలిఁగొన్న
చిల్కలం దలంచి | చెదరె నభవ !

53

మ. జలకేళిం గొనియాడు తొయ్యలుల మే | ల్చందోయి గల
దంపుఁ బూ | తల నొప్పారెడు తామ్రపర్ణిజల మే | ధన్వం
బుఁబోనాడి దు | వ్వులు హింసించెడు గోశతంబువలన
నోలొడు రక్తాంబు ధా | రల శోణత్వముఁ దాల్పఁగా
వలసె భూ | రామా మనోవల్లభా !

54

చ. అమితములైన యూర్పులర | యమ్మున నెండినవా శ్లోక
శ్లఙ్గ | త్వముఁగొని చిక్కువడ్డకచ | పాశములు
బహు బాష్పవారి పూ | రములఁ బిఁజ్జుతంబులయి |
రంజిలకుండిన లోచనంబులై | ద్రమిడుల మోములుండఁ
గని | దారిత మానస నయ్యెద న్నొపా !

55

సీ. అంతర్హితం బయ్యె | సకట వేదవిరావ
మడఁగిపోయెనపో న | యంబుడంబు
ధర్మవృత్తం జార | దారితేనిద యయ్యె
జారిత్ర పరిశుద్ధి | చదలఁ గలిసె
సుకృతాభిధేయంబు | సాదఁ జొచ్చె నద్దిరా !
యాభిజాత్యం బస్త | మయము నొండె
వెనుకటివలె దేవ | విభుఁడు వర్షింపఁడు
వసుధ యీనేరద | వసుసమృద్ధి

తే. యవనులు హరింప నిగిలిన | యట్టివారి
శమనుఁడు హరింపఁ జొచ్చె న | సమయ మనక

యేమి చెప్పంగఁ గలదు ము | హీకశత్ర
కలి యొకఁడె ధన్యుఁడీనాఁడె | కాలమునకు. ✓ 56

క. జనపతికి సుదతి యిమ్మెయి
ఘనగర్వి తమైన యవన | కథఁ చెల్పు చొగిం
దన మహిమ నొక కృపాణముఁ
గనుపింపం జేసె భీతి | కరమగుదానికె. 57

నీ. కంచుకం బూడ్చెడు | కాలోరగం బన
వెండి కోశము నుండి | వెడలుదాని
క్షయకాలమున భద్ర | కాలిమై బూయు కా
లాగురుద్రవ కాంతు | లమరుదాని
దాపింఛ నీల మం | తర్హి బింబమై
మెఱపుతో దొలిమిబ్బు | మిగులుదాని
దనమేని చాయల | దహన హార్యము కాని
క్రొత్త చీకటిఁ బాదు | కొలుపుదాని

తే. దానిఁ గనుఁగొని పగవారి | తలిసఁబోండ్ల
కనుల నీరెడలించుట | కారణముగఁ
దనకన ద్రోషవహ్ని ను | ద్రామమైన
ధూమ దండముగా నెంచె | భూమిజాని. 58

తే. ప్రణయమున వెంటవచ్చిన | పాండ్య చోల
రమల కర్ణోత్పలావళి | రహి దనర్చు
నాయసివరంబు ముందట | నాహరించి
మఱల నాకొమ వలికె భూ | మఘువు తోడ. 59

ఉ. మున్నఁఖిలమరాయుధసఁమూహముభాగములంగ్రహించి
 యీ । చెన్నున విశ్వకర్మ యసిఁ । జేసి యొసంగఁ బినా
 కపాణియుం । బన్నిన దైత్య దానవ స । మాజముఁ
 గూల్చి తపంబు మెచ్చి సం । పన్నిధియైవ దీని నల ।
 పాండ్య సృపాలున కిచ్చె బార్ధివా ! 60

ఆ. అదియ మొదలుగాగ । నాతని వంశ్యులు
 దీనిఁ జేతఁబూని । తేజ మెనఁగ
 నవనిభాగ మెల్ల । నప్రతిశాసన
 ప్రథితి నేలిరింత । నటకు భూప ! 61

తే. ఇప్పుడు కాలవశంబున । నపగత స్వ
 వీర్యులగు పాండ్యవంశ్యుల । విధమెఱింగి
 మానవేశ్వర ! నీకు నీ । మండలాగ్ర
 మద్భుడ నటంచుఁ బంచె ఘ । టార్చుకుండు. 62

చ. దురమునదీనిఁదాల్చియతి । దుస్సహ తేజమెసంగఁగాస్వభా
 నరుచిరసాహసుండ ! రిపు । వర్గమడంచుట యెంతపెద్ద నీ
 కరయఁగవేసవిం బహువ । నావభులేర్చునవాగ్ని మారుతా
 దరణముతోడుగానొకని । దర్పముమెచ్చునెభూపురందరా!

ఉ. సంగర రంగమం దెప్పుడు । సత్వమువోవదు దీనిశక్తిచే
 సంగముఁజేరి చక్ర మున । లాసి గదాదులు నొంపలేవు దీ
 నింగొని నెత్తుటందడిపి । నింగిఁదటిచ్చట కీడు జోడు నౌ
 భంగి నటింపఁజేయఁగన । వచ్చునె కాలున కేనినిన్నని.

తే. దక్షిణబైస మధుర యం । దలి సృశంసు
 గంసు మాదిరి యవనేళుఁ । గాసిపటిచి

మహితబలమునఁ బారివఁ ది మండలమునఁ
గృష్ణు నవతార మనియెడు ది కీర్తిఁ గొనుము.

65

శే. ఇతరులు మనంబుతోఁ గూడ ది నెనయరాని
మూఁడు ఒగములఁ బాలింప ది మొనయు దీక్ష
కై యొసంగిన కటకంబుఁ ది గరమునందుఁ
గ్రొత్తగ ధరించుచుంటివే? ది కువలయేశ !

66

మ. విఫలశ్రమము ల్బృగేంద్ర నినద ది స్థితంబు లుద్రిక్తర
క్తపరీతాక్షి కముల్భిరప్త్రయ్యతము ది ల్లాసానహ భూకుటీ
కపఃసూర్జితస్థలముల్ హతతులుష్క శ్రేణిశీర్షంబు లీ
విఫులస్వేగ మలంకరించెడుగతి ది నీవీక్షింపు మురీవ్వశ్వరా !

క. భవదీయ విక్రమాఝ్కుఁడు
గవలింఁచెడుఁగాత జన్య ది కల్యంబున నా
సవపాస మస్పదోషఁపు
యవసేస్మిత చంద్రికా మ ది హా వికసనమున్.

68

క. వినయాభావ దవానల

మును ధర్మాభావ ఘర్మ ది మును గూర్చిన భూ
ననిత పరితాప మాఝ్మమ
యనిఁ జచ్చిన పగఱనెత్తు ది రను తోయమునన్.

69

శా. ఆపల్గాకులర క్తమాంసములు క్ర ది వ్యాధ్భూతభేతాశ ర
క్షోపస్మారపిశాచముల్తనియు నా ది హారంబుగా నియ్యసిం
బౌపై కప్రవణుండుఁ య్మవిభు విశ్వద్రోహి హింసించి సం
స్థాపింపన్వలె రామ సేతువుదరిన్సావూ! జయస్తంభమున్.

మ. అవనీనాయక ! బాహుశాలివగునీ! వారంభముం బూనిసే
 తువుఁగట్టింపఁ గవేరజాకరిణియుం । దూర్భంబవేగంబుఁబా
 సి వినోదావహ యానలీల లెసఁగ । స్నేహించుఁ ద్రాజుల
 క్షిప్రమించున్మని యానఁజేరెడు శుభ! శ్రీలెల్ల వేయేటికిఁ.

క. అని పలికి మండలాగ్రం

బును జేతికొసంగి రాజ ! పుంగవ ! సెలవా ?

పనివినియెడఁ గనుఁగొనియెడ

నిను మఱలం గన్నులార । నిహతారిచయుక్. 72

తే. అనుచువిభుమోముఁజూచుచు । నరిగె గరిత

మేదిసీపతియప్పుడ । మేలుకాంచి

యర్హకృత్యములందీర్చి । యాప్తజనులఁ

జేర్చి రాత్రిచరిత్రంబుఁ । జెప్పిపిదప. 73

మ. హితులారా! కలకల్లయన్ననుడికాదిచ్చటఁజూటలఁచూ

చితిరేకుంభభవుండుపంపినమహా । సిం గంటిమేముట్టిప

క్షితిలోరుద్రునిసామ్మటన్ననగుఁ బో । కీర్త్యుండైన నాడన

మ్మితి నేనింతయు మోసమున్నఁజెపుడా । మీమియభిప్రా

యముల్. 74

తే. అనిననందలు నేకవా । కృముగబలికి

రయ్య! జయమగుఁ గాత మీ । యమృతఃపపు

చల్లఁగా నెల్లవారికి । సౌఖ్యమబ్బు

గాత ! నినుఁ బోటి కిట్టివి । కానిపరులె? 75

మ. మునుమున్నాడి యయోధ్యరామ సుతుఁ గొం । పోతఁచె

పేర్కింజగం । బునఁ ద్వాదృక్షులు కారణాత్తజనచ । లోప

యన్యసామాన్యలే? । జననాథాగ్రణీ శక్ష్వనాయుధ
మునో । జందాల్పగాజెల్లు వి । ఘనకే కాక ముతూక్ష్మ
డర్పణఢెమును । లూచించితుల్లేతగళ. 76

తే. యవసపతి సామమును వినఁ । డగును బోధ
కలనఁ గెలిచెదవీవు ని । క్షము కుమార !
యేది యెల్లైన నొకదూత । నూదిపలుక
నేర్పుగలవానిఁ బుచ్చుట । నీతిమనకు. 77

మ. అసినన్మించిదియంచుమెచ్చిపతిశౌ!శ్యాదార్యగాంభీర్యము
ల్లనవే యన్నటులున్న వానిఁ దరుణు । దర్శోజ్జ్వలుం
గేరలా । పనినాథాత్మజుఁ జూడ వాఁడెఱిగి దే । వా !
పోయిరా నేర్తునీ । పని సాధించెన నన్నుఁ బంపుమని త ।
ద్భావంబెదం గొల్పుచుక. 78

క. తగురీతి మాటలాడెదఁ
బగతుఁడు లోఁబడినమేల । ప్రబలినమఱి సు
యుగము సమకూర్చి వచ్చెద
నొగి నన్నాహంబుఁ గూర్చు । చుండు మధీశా! 79

క. అని సందేశంబును పుదిఁ
గొనియాతఁడు కడచి మధుర । కును జని యవనా
వనివిభు నాచితితోడం
గని వాఁడడుగ న్వచింపఁ । గాఁ దొడఁగెనిటుల్. 80

మ. యవనాధీశ్వర! విన్నునేను దురిత । వ్యాపాది కర్మాటభూ
ధవ సూనండగు గంపరాయ విభుడౌ । త్యంబాత్మ గీ

ల్కొల్పి ని । స్నవలోకింపగ వచ్చినాడ నననేఁగాయూ
రులుంబేరులీ । వనధానంబున నుంటివే యొడల స్వా ।
స్థంబే హితుల్ యుక్తులే? 81

క. ఈదేశపు మర్యాదల

నాదరమింతైనలేక । యన్యాయముగా
మేదిని నేలెడ విడిచున

యోదనమునకా? నృపాల! । యొడవిసదాదిక. 82

క. సీచెడుగుఁ దనము దేశము

సీచత్వం బెనయుటయు వి । నిందిత గతియై
యాచారము చెడుటయు విని

త్రావనఁ గోపించి పనిచె । రాష్ట్రాణిసన్ను. 83

క. ఇక్కడివారలు కొందఱు

కక్కసమునఁ బోయి నీవి । కారము లెల్ల
న్నొక్కి పలుకంగ రుద్రుని

పెక్కువతన మూనె నకట । పృథ్వీశుండు. 84

సీ. కాంచీపురము వద్ద । కలిగిన కలహంబు

రాజ గంభీరంబు । రాపు మఱుట

సపరిచ్ఛదంబుగాఁ । జంపేంద్రుఁ జంపుట

యెఱుఁ గవో ప్రాణంబు । లింపుగావో

కర్ణాట సరపతి । కారుణ్య పాథోధి

యాశ్రయించిన నీకు । నభయ మొనఁగు

దేవ ద్విజన్ముల । గోవుల హింసింపఁ

జనదు పరశ్రీలఁ । జెనకరాదు

తే. పాదువుఁ గోసినఁ బాల్ద్రావఁ బోలు నెట్లు
ప్రజల హింసించి గాజేమి బావు కొనెడు
నల మహీపతి శాసన మనుసరించి
యేలుకొను మీవ యీనేల నింతయే ? 85

శా. లేదా ! యూరకపాదు నీదురితమో ! లిస్సర్వసౌఖ్యంబులీ
లోదాత్యంబునఁ బొంది బొందియసువు లుక్మంజేతఁ గీలించిపు
ధ్వీ దారాగ్రకరాంచలోగ్ర నటనో ! ద్వృత్తారి వీరాస్పగా
స్వాదోన్మాద్యదసిద్విజహ్వామునకు ! స్పృత్యంబవై పొమ్మిక్క.

మ. అనినంగ్రుద్ధకరాశవక్త్రుడయికో ! శాకృప్తఖడ్గండు యా
వననాథుండు విలోచనాంచలముల న్వహ్నిస్ఫలింగాళి రా
ల్పనిజాప్తాస్యములట్లయుండనదియె ల్లంజూచికేలాచి, రా
జససింహా ! యని పిల్చిడాచితనరో ! పంబిట్ల నెన్నానితో.

తే. చిలుకలుం బోలె వీరులు పలుకుమనిన
పలుకుఁ బడులనె వాక్రుచ్చు వారుగాని
దూతలకు స్వార్థమున్నదే ? భూతలేంద్ర !
యెదిరికవ్యాచునధ్యలే ? యిది యెఱుంగవె ? 88

ఆ. రా కొమారు నడుల రాణుఁ దెల్పుచునుంటి
నిపుడు రిత్తబీర మేల ? మనకు
నీదురాజసమున నెఱిదప్పె బునరుక్తిఁ
బలుకవలసె సైప వలయునయ్య ! 89

క. గోవధము మాని భూమి
దేవుల తెరువునకుఁ జనక దేవాలయముల్

కావరమునఁ బడఁ గొట్టక

నీవేలిన మేలకాక ! నేలయొకండుకొ.

90

తే. ఊరుఁ బల్లెలఁ జేరక ! యొటిగియుండి

పుడమి పన్నల మాత్రము ! ప్రోవునేసి

కొనుచు మాకరి వెట్టుచు ! కోపముడిసి

మానవతులను జెనకక ! మనుమునీవు.

91

క. ఈగర్గంబున నడుచుట

యేమారుపు గలిగెనేని ! నేమువిధింపం

గా మొనయుశిక్షఁ జెందఁగ

నీమది నిశ్చయము నేసి ! నెగడినఁజుమ్మి?

92

శా. ఈ నిర్బంధము నాకు నేలయని పో ! నీపూని పోరాడనే

రా నెంతేనదిలెస్స మామక భుజా ! గ్రవ్యగ్రహే రాసిధా

రానిద్భిన్న గళుండవై చనుము ధీ ! రత్నమ్మువాఁగించియా

శౌనాశీరు పదంబునన్నిలువ వాం ! ఛల్లీమనీ కుక్వికి.

క. ఈ యుభయమును రుచింపక

పోయిన వేయేల గర్వ ! మును భోగేచ్ఛం

బాయ విడిచి కుజుల కగు

నాయా వనములకుఁ బొమ్మ ! యాననవిభుఁ డా!

64

తే. అనుచు విస్పృహముగఁ ! బల్కి యతఁ డు సతని

వారు నేమృతవారొ నీ ! వారకంబుఁ

దెలిసికొమ్మనె నృపుఁ డేనుఁ ! దెలుపు కొంటిఁ

బోయివచ్చెద నేమిచె ! ప్పూదురు మీరు.

95

మ. అనిన నీసలువచ్చెహిందువులకౌ ! రా! పట్టి కట్టుడు వీ
నిని తర్వాత నతండ్ వచ్చికను బో ! నిర్భాత సఁఘాత సఁ
జనితాగావధనుర్విముక్త శరసం ! ఛన్నాత్ముడై మాచలం
బునువిక్రాంతిబలంబునంచువడిని! పృథ్వి వాలుకన్దోయితో

తే. కత్తివెఱికెడు సుల్తాను ! గాంచిలేచి

బద్ధపరికరుడై చుట్టు ! బాఱుతెంచు

చున్నసామంత నృపతుల ! సన్నలెంచి

చొప్పు తప్పెనటంచునా ! శూరవరుడు.

97

మ. బలశాలీ! తగు దూతలం బొదున నీ ! వాక్రుచ్చుసం దేశ
వా ! క్కిలనల్మా చెవికి లభింపవు కదా! ! కానిమ్ము
దోశ్శాలి! నీ ! బలగ మ్మెల్లెడఁ గ్రమ్ముడెంచె నల కం !
పత్మాతలేం ద్రుండుపై ! సెలవీలేదని జంకుచుంటి నిది
యుం ! జిత్తుంబునం జేర్పమా.

98

ఆ. నీదు పాపఫలము ! నీదలంచె విధాత

వచ్చుచుండవచ్చు ! వనజనాభు

నంశమైన రాజ ! హర్యక్షుఁ డలకంప

రాజశేఖరుండు ! నాజిగోరి.

99

క. సన్నదుండవై యుండుమ

యన్నా ! వచ్చెదము సెలవు ! యా నాకిచ్చో

మన్నీలొక యెత్తా ! చను

చున్నాడను కాచికొను మొ ! హో! నీవారిక.

100

తే. అనుచుఁ దనుముట్టవచ్చు న ! యన్వన బలము
వెడ్డువెట్టి తొలంగి య ! వీరవరుడు

వచ్చి యవ్వార్త లెఱిగింపఁ | బార్ధివేంద్రుఁ
డదరిపడి సేనలకు దాడి | కానయిడిన.

101

సీ. దూరగ సంభిన్న | తురగహేమా ధ్వని
వారణావార్య ఘీకాం | ర రవము
రథ్యావిపర్యస్త | రథనేమి నినదంబు
పత్తిత్వరా సమా | పత్తి నాద
మన్యోన్య వీరవ | రా కారణాకావ్యణ
మతివేల సంభృత | ప్రతి విరావ
ముర్వీసురాశీ స్స | ముత్త నిస్వానంబు
చారణ స్తుతిసంస్తు | తా రవంబుఁ

ఆ. దోడుగాగ నెగడె | దోఢూయమాన క
ల్పాంత సింధుకాంత | దంతురాలి
రాన నిబిడతరథ | రానభోంతర భాగ
భేది భేరికా వ్ర | ణాదనంబు.

102

శా. పాతాళాహులకండ్లకుంజెవుడుని | ర్వాహించిస్వస్సచ్చమూ
చేతోవ్రాతమగల్చిసంధు లొగి వి | చ్చిన్నంబులైపోనజాం
డాతీతంబయి యుగ్రభైరవ సహ | స్రాహీన సింహ రవ
భ్రాతృత్వంబు వహించి మించె దర సం | పాద్యానక
ధ్వానముల్.

103

శా. సామంతల్పరివారయుక్తముగ ను | త్సాహిల్లికై సేసి యు
ద్దామాటోపముతోడనాయితముగాఁ | ద త్తజ్ఞసస్త్రామముల్
సామగ్రుల్పమకట్టుచుండ నగరీ | చంద్రదాస్య యుద్రిక్తమా
స్వామి ప్రేమకు నీడుగా మెలంగఁ ద | త్సంసిద్ధినుమ్మద్ధుఁడై.

తే. మంగళాలంకృతుండగు | మానధనుడు
 సతుల జయజయ శబ్ద వి | స్తరము వినుచు
 నాంగిక నిమిత్తముల నెంచి | యలరు మోముఁ
 వమ్మితో నెక్కి భద్ర దం | తావళంబు. 105

క. శ్రేయస్సముదాచారత
 నాయెడఁ గప్పుర మంగ | శారాత్రికలం
 దోయజముఖు లెదురుకొనన్
 రాయఁడొసఁగె వారికెన్న | రానిబహుమతుల్ 106

ఉ. అంతటయానమంగళముల తాత్మకునుత్సవముంబొసర్ప భూ
 కాంతుండు రాజమాగ్గమొడి | కంబుగఁ జేరిన మేడలెక్కినీ
 మంతిన లానరంబెనఁగ | మావిభుఁడేచి జయించుఁగాతకా
 లాంతకర ప్రతాపమున | నంచొగి సేసలుజల్లి రెల్లెడన్.

శా. తూర్యరావము లుల్లసిల్లి బలసం | దోహద్ధికౌతూహలా
 వార్యస్పర్శన చాలితంబయి యఖ | ర్యప్రేక్షిమిన్నందగా
 శౌర్యాంఘోనిభయై న కంపవిభుఁడా | సామంతభూకాంతుల
 న్మర్యాదల్దగ నాదరించి భటుల | న్మానించిసాగించినన్.

సీ. అడుగడుగున నుర్వి | యడపు పైరించుఁగా
 కోదరపతిఁ గ్రిందు | మీదుసేయ
 మార్తాండ బింబంబు | మాటు వుచ్చిరజంబు
 సురలకన్నులనిండి | మెరమెరమన
 నేడు భూధరములఁ | బీడించి భేరికా
 భూరి భాంకారంబు | భోరుకొనఁగ

హేతిధారామహా ! ద్యోతముల్లయకాల

విద్యుద్ద్యుతులయల్లి ! బిల్లిఁ బెరుప

ఆ. నడువఁజొచ్చెనధిక ! నరగజ వాజర

ధప్రధానవాహి ! నీ ప్రవాహ

మెదురులేక లోక ! మెల్లఁ గీర్తింపఁగా

భీమకాంత యాన ! విభ్రమముగ 109

శా. ఆరాజన్యఁ డనన్య వైభవముతో ! నాగ స్త్య దిజ్ఞార్థ మం

దీరాణ న్వడిఁబోయి పోయి యవనా ! ధీశుం డనీశుండుగా

గారా మొప్పఁగ సేతుబంధనమునం ! గావేరి దాటించినే

నారత్నాకరపూరమున్నధురస ! న్నాహంబుతో జేర్చినన్.

క. రాకలు పోకలు సుడిగెం

జేసొనరావయ్యెఁ దమకుఁ ! జేరెడు ధనములే

వాకిళ్ళు మూయఁబడె రథి

నీ కలితాటోపములకు ! నిలువఁగ రామన్. 111

క. పంజన మూకలు ముట్ట వె

సంజెడు వప్రమును యవన ! జనపతి గని లో

నెంజిలిఁ గొని యదిరిపడెం

గుంజంబునఁ జిక్కునడ్ల ! కోర్పులి వీకన్. 112

శా. అంతం బంతములూని దుర్గముల హా ! హాకారము ల్వుట్టవి

క్రాంతుల్పొబ్బలునార్పులుం జెలఁగఁగాఁ ! గర్జాఁబ మోధు

ల్చయ ! ప్రాంతంబు ల్వడిఁబ్రాకి యుద్దవిడిఁ ద ! తృప్తిర్థి

సార్థంబు న ! తృంతంబు న్వెఱఁబాఱఁ దోలుటయుఁ గ్రో !

ధంబై తురుష్కేశుడున్. 113

శా. ఏమీ! హిందువులింత వారలయిరా? ! యీనాటనాతోడ సం
గ్రామంబుం దలవెట్టి రింకఁ దడవం ! గా నేల యీ నేల మే
దోమాంసాస్మగపారపూరములనీ! దుంబోపిశాచౌఘముల్
సామర్థ్యంబునముట్టికొట్టుడరులన్! సామంతులారా! యనికొ.

వ. అని యివ్వధమ్మున నంబునిధి కెనవచ్చు నిజధ్వజనిం గొని
యాడి యానయిచ్చి రణదుందుభులు మ్రోయించి సన్నగ్ధం
బగు దురగం బధిగోహించి మించినకుతుకమ్మున సత్పా
తమ్ముల నెంచక దక్షిణద్వారమ్మున వెడలి కడువడి సుడి
వడు వెడమూకల వెంబడిబడి కోల్తలు సేయుచున్న
యన్నరాధిపు వార్త విని కంపభూనిలింపనాఘండు తన
వరూధిని నేకముఖంబు సేసికొని యెదుర్కొనుటయు,
నత్తోలితాకునఁ బదాతులు సదాతులఁ గరులు గరుల
హరులు హరులఁ దేరులు తేరుల నెససి వింతగాఁ గొంత
సేపు పోరి పదంపడి యన్నియమమ్ము నిలువమి నావే
శంబు వచ్చిన రీతిఁ బొంగి యగ్నియమమ్ము నిలువమి నావే
మైన చతురంగ బలంబు ససర్గళ ప్రసారంబగు బాహువిక్ర
మంబున సమయించి యద్భుతం బాపాదించె నాసమయంబున.

సీ. దుందుభి క్వణమున ! ద్రుహిణాండ మగలఁ బో
త్కౌపరాగము రేగి ! మాటి వైచె
బలముల సందడిఁ ! బ్రబలఁబో యుష్మంబు
కరికరాంబువు లేచి ! కప్పిపుచ్చె
బడగల నీడలఁ ! ఖరగఁబో చీకట్లు
చూడామణుల వెల్లు ! చుట్టివచ్చె

గుక్కాల గిట్టలఁ గ్రుంగెఁ బోమేదిని

యాయుధంబుల పొడు లందుఁ జొచ్చె

ఆ. నారభర్మగర్భఁ డమరిచియుంచెఁ బో

బోసికర్హమైన మాసిగలిటు

కాని పుడమిఁ బడెను కరినరజాతుల

ప్రిదులు నాయువునకు నదుకులేడ.

116

వ. అప్పుడు కొందఱు పలకలతోఁ బరుల యలుగులవానలు
వారించుచు నెఱుంగరాకుండఁ గత్తులు విసరి వారి తురం
గమ్ముల చరణమ్ము లెల్ల నొక్కుమ్మడి నఱికి పగసాధిం
చిరి. మఱికొందఱు జాతిపడిన కైదువులఁ గొనునంతరము
వేక మార్దుర హుళుమాప భీము ననుకరించిరి. వేర కొం
దఱు తమ యాయుధంబులు ధానుష్కశరకృత్తంబులగు
నదంతావళంబుల దంతంబులు వెఱికి త్రోపాడఁ జొచ్చిరి.
ధానుష్కులశశాంకశకలాకార కాండంబులఖండితములైన
శుండాల శుండాదండంబులు కుండలీంద్ర కులంబులు పారి
క్షితునవనాగ్ని కుండంబులం బలె రక్తహ్రాదంబుల నమ్మ
తంబుగఁ బడియె. కృపాణ పాణులచేతం భిన్నములగు
గుంభి కుంభములనుండి రక్తసిక్తంబులై యున్నక్తంబు
లైన ముక్తాఫలంబు లుక్కు తునుకలుంబోని వీరవరుల
సంఘట్టనమ్మున రేగిన రవ్వలను భ్రాంతిఁ గలిగించె.
2. క్క యాశ్నికుఁ డొక్క దంతావళము తలఁ బ్రద్దలునేసి
సత్వరముగఁ దిరుగునంతలో నది వాహనముతోఁ గూడ
వాని నేలంబడవైచి పాదఘట్టనముల హుళుమాపె. మఱి

యొక్క దంతిపోతము కత్తివితచి ప్రతివీరుని పాదములు
 వట్టి దూరముగాఁ బైకి వినరినైచి పడునెడకుఁ దనదశన
 ద్వయమునెత్తి గుఱిసేసి మడియించె. నింకొక గజపతిచే
 నెగయవేయఁ బడిన యసిద్ధివీరముండగు తరస్వి దానిస్కం
 ధమ్మునం బడి హాస్తిపకునడచి స్వయముగ గజాధిరో
 హుడై మార్తురయెదుటఁ బరాక్రమించె, నత్తఱి గొందఱు
 రక్కసులు భిన్నకుంభములగు కుంజరంబుల క్రొత్తనెత్తు
 రుత్పష్కరనాలదండములతోఁ బీల్చి ముత్తియము లుమి
 యుచు సంతసమునఁ ద్రావిరి. చక్రాయుధ ములచేఁ
 దెగి కందని కాంతిగల యాధోరణుల మూర్ధంబులఁ
 గ్రింద పడక మున్న ముగ్ధనిశాచరాంగన లవతంసార్థ
 మేరికొనిరి. జిఘ్రత్సతో సంతఃప్రవిష్టములగు పతత్రు
 లచేఁ గదలుచున్న ద్విపకుణపమును సమీపించి సత్పష్ట
 మయ్యు నొక్క సృగాలమ్ము సజీవబుద్ధి దొలగి చనియె.
 గోషణుడగు ద్వేషణుడు పృషత్క సర్వంబు దన్న
 నిషాదింప నిలింపత నెనసిన యొక మానవుండు పెద్దగఁ
 గొనియాడుచు నతనిపై సహర్షముగ బుష్పవర్షములఁ
 గురియించెను. తనచేతి కుంతమున భేదింపఁ బడియు నెది
 రించి తన యురస్థలంబుఁ బ్రద్దలు సేయుచున్న ప్రతివీరు
 నొకవీరుడు మెచ్చుకొనియె. గుణములయందలి మచ్చర
 మెవ్వరు వహింతురు! ఒకానొక భటద్వితయము చిరకా
 లము పోరాడి యన్యోన్యాసి ఖండితోత్త మాంగమై బొంది
 విడిచివెంటనేమైత్రి మెఱయదివ్యపురి బొందె. సంగ్రాహు

కానన మెల్లఁ జాట్టి వచ్చుచు దగ్గోజ్వలులగు నరపతి
మృగపతులు కొందఱు ప్రత్యర్థి పార్థిన కుంజరంబుల
మూర్ధంబుల వాడిగల కొనగోళ్ల భంజించిరి. ఇంక ననేకు
లనేక భంగులఁ బోరాడుట కనిమిషులు సంతసించిరి,
కాని యా నందడి కయ్యం బితరుల కిట్టివని వర్ణింపరాని
దయ్యె నట్టియెడ.

మ. తనవీరం బరివీరులుం బొగడ ను ? తాహా స్ఫర న్మూర్తియై
జననాథాగ్రణి చిత్రసంగర విధి ? త్వన్నించయెచ్చోటఁ జూ
చినఁదానై ప్రలయాబ్ధిమత్స్యపతివా ? సి న్వాజవ ర్తింపఁగాం
చనపుంఖప్రదరంబులంబఱపియు ? త్సాదించెదన్తైస్యమున్.

క. ఆవిభుని వాజిరాజుము

ఖావని ఘనంబుమెఱయ ? నాలములోనం

జేవసెడి పాటువైరి మ

హావీరుల నవ్వచున్న ? యనువునఁ దోచెన్. 119

మ. ఇభము ల్దగ్ధతులు స్సకంకటముగా ? నేకప్రహారంబుచే
నభితో భిన్నములైన దేహములను ? న్నట్లున్నచోట్లెల్లఁద
ద్విభుమూర్ధన్యవిమర్దమూర్ధములెసఁ దేహంబులేదంచుదుం
దుభు లొక్కుమ్మడి మ్రోసె నాకసము నం ? దోరంబు
గాన త్తటిన్. 120

శా. వీరుల్వాఱఁగృపాణపాణియయిస్వ ? ర్వీధిస్సరలైచ్చగా
నారాజన్యఁడు కుంభికుంభ తటని ? ర్యద్రక్ష పూరంబుము
క్తారత్నంబులుదోయమున్నికతలుం ? గాసంగరక్షాస్థలిన్
శ్రీరంజల్లఁబరశ్శతంబులు సృజం ? చెం దామ్రపక్షీనదుల్.

క. తత్తోమర ను త్తములై

ముత్తైములంగురియుద్విరద ! ములు గుహశక్త్యా
భిత్తమయి హంసకుల సం
పత్తినెనయుక్రొంచగిరివి ! భం గబళించెన్.

122

తే. మించినత్వర మెదిరించు ! మృగకులంబు

నాతరక్షువు కొనగోళ్ల ! నడచుభంగి
వీరవరుడేచి గూజు బ్ర ! వీరహృదయ
ముల నలగఁగొట్టె ఛురికా న ! మూహమేసి.

123

తే. రాజ మార్తాండు డహల శి ! రత్నయుతము

లుద్గత విలోచనములైన ! యుత్తమాంగ
ములు శరీరంబులోనికి ! మునుఁగఁ జాల
ముద్గరంబున రణకేళి ! పొలుపుసూ పె.

124

శా. నానాయుద్ధవిధిజ్ఞుడౌ విభుని నా ! నాహేతిహలంబులన్

నానావై రిచమూసమూహములు వి ! నన్యస్తంబులై
తత్తణం ! శానద్ధత్యయకాల హవ్యవహ దీ ! పృష్ఠాల్లికా
మాలికా ! ధీనాంభోనిధి వారిపురముల మా ! ద్రిన్రూ
పతెంబెంపఱన్.

125

ఉ. రాముఁడు సేయఁ డింత భృగు ! రామునిమాటకుఁబూట

యెద్ది యు ! ద్దామ రణప్రకాశుఁడు పృ ! థాసుత మధ్య
ముఁడేనిఁ బూనఁ డా ! భీముఁడు కొంతకొంత తని ! విం
గలిగించెనుగాని నాఁడు నే ! డీమహిజాని పెంచెగల !
హేప్పితుడైనమహర్షి హర్షమున్.

126

ఉ. పోరునఁ బాటు నాత్మబుల ! ముం గని వజ్రనివృత్తుండట్లుని
 స్ఫూరిత ఘోరశార్కుండలు ! పార్థివుఁడైకొన్లువాని వీరపా
 నారూణనేత్రభూసుటిభ ! యంకరఫాలుదురుష్కపాలుఁద
 ద్వీరులు నూర్తమా మదమొ ! విగ్రహమో యని
 యెంచిరాత్మబులఁ.

127

శే. అశ్వరయమున వారిని ! రాయతమణి
 గావతియునైన వేళి ప్ర ! కాశమెనసె
 నుండఁబోవుచునున్నయ ! మర్నవహి
 రన్య లెగసెమనల ఘామ ! రాజి యనఁగ.

128

శే. వానిచే నతిగాఢమా ! స్ఫూల్యమాన
 మైన శాస్త్రంబు చూర్విమ ! హానినదము
 చిరమునకుఁ దావువిడిచిపో ! జెలయుచున్న
 జయకమల నూపురధ్వని ! చంద ముందె.

129

క. పరిగత బల్లాలరముం
 బరాక్రమ పరాస్తవోల ! పాండ్యప్రభు సం
 గరసమ్ముఖుయననాధిపు
 గరి విక్రము డెదురుకొనియె ! గంపవిభుండుఁ.

130

శా. ఒకర్థావని కృషకాత్ముకు లసం ! ఖ్యాతాయుధ శ్రేణికా
 వ్యాకీర్తాఖిల దిగ్విభాగకులు వీ ! రాగ్రేసరుల్స్వస్వదోః
 ప్రాకట్యాప్రతి రూపమైన ప్రథన ! ప్రావీణ్యముంజూపిర
 ప్లాకర్తాట తురుష్కనాథులభి మా ! నార్థంబుపై నధితో

మ. అవసేశానుడువేయుబాణములు ని । ర్యాతంబులై తాకె న
య్యవసేశానునిఁగాలరాత్రియతి ఘో । రాలోకనంబుల్వలె
యవసేశానుడువేయుబాణములుని । ర్యాతంబులై తాకె న
య్యవసేశానునివీరలక్ష్మి నవలీలాలోకనంబుల్వలె. 132

సీ. వలచి సౌఖ్యముఁ జెంద । వచ్చిన జయలక్ష్మి
సంగతి నౌ నఖ । క్షతము లనఁగఁ
బారసీక ప్రభు । బాణజాలంబుల
నౌ క్షతంబులు విగ్ర । హమున మెఱయఁ
గేరలేంద్ర ప్రాణ । మారుత భుజగమ్ము
లంధ్రాంధకార స । హస్ర ఘృణులు
వన్యావసేశాన । వనదవానలము తా
ప్రదరమ్ముల న్వాని । మదమడంచి

తే. మించి జయకాంక్షితము తోడ । మేల్మీ యెల్ల
నడల సాక్షాత్కలీంద్రు శీ । రంబుఁ బోని
యంబరంబంటు ధ్వాంక్ష ధ్వ । జంబుఁ గూల్చె
గల్పకాలాంత రుద్రుడై । కంపరాజు. 133

క. కన్నుల నిప్పులు రాలఁగ
నన్నేతయు నదరిపడి ను । హ మర్హముతో
మిన్నని మన్నని దెసలని
యెన్నఁగ రాకుండఁ గురిసె । నిషువర్షంబుల్. 134

మ. తలరింతేనియులేక చిర్నగవుతో । ధాత్రీకలత్రుండు న
య్యలుగు ల్మొన్నచుఁ బారసీకవిభురాజ్యశ్రీకినూరేండ్లమం

గల సూత్రంబునుఁ బోని వింటిగుణముఁ న్భండించి తోడ్తో ననే
కలసత్కాండపరంపరల్పఱపెఁజేఁకాలాడకుండ న్వసన్. 135
శా. అంతంబంతమురోషమున్నెఱయవాఁడఁశాస్త్రమునైవ్విచివి

క్రాంతుండఁ బ్రలయాంతకుండనఁ దురంగప్రోతపర్యాణవ
ద్ధాంతాబద్ధ విలంబి కోశగతమాఁ నమ్మండలాగ్రంబు ని
శ్చింతుండై కొనిమేనువెంచిజళిపిం చెన్వేలుపుల్భీతిలన్. 136
శా. కంపత్కృతలనాధుఁడుంగొనియెఁ ద త్కౌక్షేయక
వ్యాలమున్. శంపాజాల విభావిశాలము సగఁ స్త్యప్రీతి
నాచాలమున్. సంపుక్త ప్రతివీర వంశదహనఁ బ్వాలా
మహా భీలమున్. సంపన్నిర్జిత శూలి శూలము జయాఁ
శా పూర్తి సంశీలమున్. 137

తే. దురములో వాని విషజాతఁ ధూమ్రకాంతి
యైన కరవాల రేఖ కఁ రాగ్రధూత
యగుచు యవనాధినాథుఁ బ్రాఁ తానిలములఁ
గ్రోలు భుజభుజగము నాల్కఁ వోలి నొలిచె. 138

శా. ఆ కర్ణాటకులప్రదీపుఁ డుపవాఁ హ్మప్రౌఢిసాహ్యంబునన్
వీక న్వచ్చు విరోధిచేతి యసి సం వేగంబు వంచించి స్వ
ప్రాకట్యంబు సుర ల్నుతింప నిమిషాఁ ర్థంబందు ఖండించె స
శ్రీకంఠాయవనప్రధానుశిరముం జేకొన్నదివ్యాసించెన్. 139

కం. ఎఱుగదు సేవా వచనము
తెఱుగదు దేవతలకైనఁ నెప్పుడు నిపుడొ
ప్పటినేలఁబడియె నారా !
తఱియగుడుఁ దురుష్కనే త తల యజలంబై. 140

మ. ప్రమదాపాది తురుష్కరాజ్య పదవీ షట్టాభిషిక్తంబు శీ
ర్షమిలండుల్లిన వామహస్తమున న | శ్వంబున్నియన్త్రిం
చుచు | స్విమతుంగైల్వఁ బరిస్ఫురించుకరమా | వేగంబు
సూపంగను | న్న మహావీరుకబంధముం బొగడె భూ |
నాధుండు చిత్తంబునన్.

141

ఉ. మానసమున్నతం బయిన | మానవనాథుశిరంబుమీద న
మ్మాన పురస్సరంబుగ న | మర్త్యవధూకర పంకజాత సం
దానిత పుష్పవృష్టిపతి | తంబయియొప్పెస్వయంవరోత్సవ
శ్రీనిచితాక్షత ప్రకర | సేచనమంచుజనంబులెంచగన్.

తే. శాంతదావాగ్నియైన వ | నాంతలక్ష్మి
గ్రహణదోషంబెడలి యున్న | గగనకమల
యస్తమదకాళియాహి యా | యామునరమ
క్షతయవనయైన దక్షిణా | శం దలిచ్చె.

143

సీ. పాదావనతులైన | వైరివీరుల హత
శేషుల నపుడు ర | క్షించి మించి
స్వజనంబులకు నెల్లఁ | బసదనంబు లొసంగి
బహుజయస్తంభము | ల్పాదుకొలిపి
వేల్పుల విప్రుల | వృత్తులు పరికించి
రమణీయముగ నుత్స | వములుఁగూర్చి
సామంతులకు వారి | సామ్రాజ్యముల నిచ్చి
పౌరుల వృద్ధుల | గారవించి

తే. యర్థిఁగై సేసి తనరాక | సరయుచున్న
యన్నగరిఁ శోచి మెచ్చి కం | పావనిపతి

శ్రీదల్లిర్వంగ బట్టాభి ! పిక్కుడయ్యె
బంధుజనులకుఁ గన్నల ! పండు వగుచు.

144

మ. తలదండ్రుల్వలసిల్ల మిత్రతతి మో ! దంబంద ధర్మంబు దె
క్కులివాయందగనర్థముంగొలువఁగాఁగామంబవామంబుగా
నిలయు న్నాకముచేతిలోనిదిగఁ గం ! పేశానచంద్రుండుభూ
తలమేలె న్నతులుం గృతార్థులుగనిత్యశ్రీసమాశ్లిష్టుడై.

క. వాసలు తటితోఁ గురియుడు

మానుగ సస్యములుఁ బండె ! మనుజులు సుఖ సం

తానమున మిగిలి క్రతువుల

దానంబుల నాదరింప ! దైవము మెచ్చెన్.

146

శా. గంగాదేవి యచంగఁ గంపవిభు భా ! గ్యంబైనయిల్లాలునా
ఘంగల్యాణగుణుమహాద్భుతచరిత్రుంగొల్చెవాక్కుష్పమా
లం గావ్యంబిది వీరముఖ్యముగ లీ ! లం దీనినేనాంధ్ర భా
షం గౌరీకృపఁగూర్చిమీ కొనఁగితిన్ ! సర్వజ్ఞసేవాంచితా.

శా. విద్యావద్య విదూరధూ రధిగతా ! విశ్వేశ్వరప్రీణన
ప్రోద్యోగప్రియ! తాడికొండ పురనిర్యూయధాదరప్రేక్షణా
స్విద్యచ్చాత్రస ముచ్చియావగత సం ! వేద్యా! యశశ్చం
ద్రికా ! తద్యోతప్రతిభాసితప్రతిదిశ ! ద్యావాపృథివ్యంతరా

కం. ప్రాకృత సంస్కృత వాణీ

ప్రాకట్యనిరూఢిరూఢ ! పాండిత్యరమా

ప్రాకృత గుణగణర

త్నాకర ! రత్నాకరాయి ! తాన్వయసోమా.

149

మా లి ని .

సమధిగతకలాని ! ష్పాదితాస్తి క్యసారా
విమలమనునయప్రా ! వీణ్యమాన్యప్రచారా
సుమహితశివపూజా ! శుద్ధబుద్ధాత్మధారా
సమలినరుచిదీప్య ! న్నాగలింగాఖ్యధీరా!

150

గ ద్య

ఇది శ్రీమదుమా మహేశ్వర చరణ నళిననిత్యసేవాస
నూసాది తానవద్య కవితాయోగ హృద్య మహితా
త్రేయగోత్ర పవిత్ర హనుమత్సు ధీతనయ విదితనయ
లక్ష్మ్యంబాగర్భశు క్తిముక్తాఫలాయమాన
వేంకట కవీంద్రాత్మ జత్వానూన హను
మాంబా శమీగర్భ హవిర్బుజాయ
మాన శ్రీ దేవీసేవ్యమాన.

రా ఘ వ నా రా య జా భి ధా న

ప్రణీతంబై న

శ్రీ మధురా విజయంబును వీరకంపరాయ చరిత్రంబునందు
సర్వంబును దృతీయాశ్వాసము.

సం పూర్ణ ము.

శ్లో॥ యదక్షర పదభ్రష్టం మాత్రాహీనం తుయన్భవేత్
తత్సర్వం క్షమ్యతాం దేవనారాయణ సమోస్తుతే॥
హ రిః ఓం త త్స త్ .

వలయువారు:—

బ్రహ్మశ్రీ ముదిగొండ నాగలింగశాస్త్రి

రామలింగేశ్వరపేట,

తెనా.

